

KORUPCIJAS °C

Pārskats par korupciju un pretkorupcijas politiku Latvijā

Nr. 4

2006. gada otrais pusgads

2007

UDK 338.1(474.3)
Pa 600

Galvenais redaktors: Valts Kalniņš
Autori alfabētiskā secībā: Valts Kalniņš
Iveta Kažoka
Pēteris Timofejevs

PROVIDUS pateicas advokātu birojam “Kļaviņš & Slaidiņš”
par finansiālu atbalstu šīs publikācijas tapšanai.

KĻAVIŅŠ & SLAIDIŅŠ | LAWIN
Advokātu birojs

Par faktu precizitāti no 2. līdz 4. nodaļai atbild attiecīgo nodaļu autori.

Izdevums ir pieejams internetā: www.politika.lv

Redaktore Ieva Janaite

© Valts Kalniņš, Iveta Kažoka, Pēteris Timofejevs, teksti, 2007

© Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, teksts, 2007

© Mākslinieciskais iekārtojums “Nordik”, 2007

ISBN 978-9984-792-40-8

Saturs

Priekšvārds	5
1. Cīņa pret korupciju faktos: 2006. gada otrais pusgads	7
2. Valts Kalniņš. Korupcijas apkarošanas bilance – iztiesāšana no 2004. līdz 2006. gadam	16
3. Iveta Kažoka. Ētika tiesās: tiesnešu pašnovērtējums	31
4. Pēteris Timofejevs. KNAB attiecības ar sabiedrību no 2003. līdz 2006. gadam	43
5. Pielikums. Kvantitatīvs pārskats par korupcijas apkarošanu	59

Tabulas

2.1. tabula. Panti no Krimināllikuma 24. nodaļas “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā”	17
2.2. tabula. Apkopojums par notiesātajām personām	18
2.3. tabula. Pirmajā instancē tiesātās valsts amatpersonas pēc amata 2004. g. ...	19
2.4. tabula. Pirmajā instancē tiesātās valsts amatpersonas pēc amata 2005. g. ...	20
2.5. tabula. Pirmajā instancē tiesātās valsts amatpersonas pēc amata 2006. g. ...	21
2.6. tabula. Krimināllietas par kukuļdošanu – iecerēto saņēmēju – amatpersonu institūcijas (neatkarīgi no sprieduma spēkā esamības)	22
2.7. tabula. Kukuļu apjomi (saskaitot visus vienā krimināllietā faktiski dotos vai ņemtus kukuļus)	23
2.8. tabula. Nozīmīgākās iztiesātās krimināllietas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā no 2004. līdz 2006. gadam (vienkāršots pārskats)	25
3.1. tabula. Anketēšanas rezultātu apkopojums (36 tiesneši un 6 citas tiesu sistēmai piesaistītas personas – advokāti un prokurori)	32
4.1. tabula. KNAB attiecības ar masu medijiem	49
4.2. tabula. Korupcijas uztveres indeksa dinamika (no 1998. līdz 2006. gadam) ...	52

5.1. tabula. Izvirzīto apsūdzību struktūra pēc Krimināllikuma pantiem 2006. gadā	58
5.2. tabula. Personas, kas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un sodi (2004. gads)	59
5.3. tabula. Personas, kas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un sodi (2005. gads)	60
5.4. tabula. Personas, kas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un sodi (2006. gads)	61
5.5. tabula. Notiesāto personu īpatsvars, kurām par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā	62
5.6. tabula. Notiesāto personu īpatsvars, kurām par dienesta stāvokļa ļauņprātīgu izmantošanu noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā	62
5.7. tabula. Notiesāto personu īpatsvars, kurām par kukuļņemšanu noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā	62
5.8. tabula. Notiesāto personu īpatsvars, kurām par kukuļdošanu noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā	63

Izceltās informācijas

3.1. informācija. Cik bieži izmantojat tiesnešu ētikas kodeksu? (raksturīgākās atbildes)	33
3.2. informācija. Ētikas problēmas, kuras respondenti saskata Latvijas tiesās (raksturīgākās atbildes)	33
3.3. informācija. Ētikas kodeksa normas, kas netiek pietiekami ievērotas (sākot ar biežāk nosauktajām)	36

Biežāk lietotie saīsinājumi

AT	– Augstākā tiesa
CSDD	– Ceļu satiksmes drošības direkcija
KL	– Krimināllikums
KNAB	– Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
LKK	– Latvijas Kriminālkodekss
KUI	– Korupcijas uztveres indekss
MK	– Ministru kabinets
NN	– noziedzīgs nodarījums
NVO	– nevalstiska organizācija
PMLP	– Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
VID	– Valsts ieņēmumu dienests

Priekšvārds

2006. gada korupcijas procesu vidū spilgtākais bija dažu partiju “naudas muskuļu” demonstrējums, pirms 9. Saeimas vēlēšanām parādot, ka varas sviru turētāji var paši pieņemt likumus, paši atstāt tajos robus un paši šos likumus apiet. Kā secināts PROVIDUS ziņojumā “9. Saeimas vēlēšanu izdevumi: partiju un citu personu priekšvēlēšanu kampaņas izdevumi”, *Tautas partijas, Latvijas Pirmās partijas* un *Latvijas Ceļa* apvienības lēmums savas reklāmas izvietošanai izmantot tā sauktās trešās personas – to kampaņas rīkotāju dibinātas nevalstiskas organizācijas – sagrāva 2004. gadā uzsākto partiju finansēšanas kārtību, kura ietvēra stingru kampaņas izdevumu apjoma ierobežojumu.

No vienas puses, šī varas partiju rīcība nav nemaz tik pārsteidzoša. Daudzās valstīs partiju finansēšanas kārtības efektivitāte klibo fundamentāla interešu konflikta dēļ starp likumdevēju vēlmi savai partijai nodrošināt ērtākus finanšu apstākļus un nepieciešamību demokrātijā ierobežot naudas ietekmi uz politiskiem lēmumiem. 9. Saeimas vēlēšanas parādīja, ka patlaban Latvijā arī vēlētāji nav gatavi masveidā sodīt politiķus par rīcību, kas grauj svarīga likuma mērķa sasniegšanu. Lai vēlēšanu rezultāti nākotnē nekļūtu pavisam pērkami, aktīviem un demokrātiski noskaņotiem pilsoņiem atliek raudzīties, lai valdošās partijas nelegalizētu savu visatļautību – bez kāda problēmas risinājuma pēc būtības.

Šis *Korupcijas* °C izlaidums savukārt ir veltīts korupcijas novēršanas un apkarošanas norisēm, kas tik bieži nenonāk avīžu virsrakstos, bet tāpat ir svarīgas. 2006. gadā ne visai godīgi partiju kampaņu finansētāji no juridiska vai politiska soda sevišķi nebaidījās, bet šajā *Korupcijas* °C apkopojām informāciju par tiem, kuri par korupciju sodu ir saņēmuši. Apkopojot tiesu nolēmumus trīs gadu laikā 234 krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, šis pārskats izlaidums piedāvā uzvest skatienu sava veida “sausajam atlikumam” korupcijas apkarošanā. Secinājums – no vienas puses, korupciju apkaro, un pat diezgan aktīvi, no otras puses, tikai 29 krimināllietās par kukuļošanu no 120 lietām kukuļu kopējais apjoms pārsniedz Ls 1000. Tiesāto amatpersonu vidū ir prokurori, tiesu izpildītāji, dažu valsts uzņēmumu direktori un dažu valsts pārvaldes iestāžu vadītāji. Tātad korupcijas apkarošana vairs nav triviāla, kā pirms gadiem desmit, kad par amatnoziegumiem tiesāja gandrīz vienīgi zemākā līmeņa amatpersonas.

Tomēr krimināllietas par valsts sagrābšanu līdz spriedumiem pagaidām nav noņākušas.

Apzinoties, ka politiskās elites liela daļa pašlaik nav uzticams pretkorupcijas dzinēj spēks, šis pārskats lūkojas uz valsts pārvaldes un tiesu varas struktūrām, kuras varētu būt uzlabojumu katalizators. Ivetas Kažokas rakstā apkopoti pilotpētījuma rezultāti par tiesnešu uzskatiem attiecībā uz ētikas situāciju tiesās un pastāvošo problēmu iespējamiem risinājumiem. Ētikas klimats tiesās ir aktuāla tēma kontekstā ar divu tiesnešu pieķeršanu kukuļņemšanā 2006. gadā. Ja tiesneši būtu atraduši veidu, kā efektīvāk īstenot Tiesnešu ētikas kodeksu, daudzas korupcijas situācijas, iespējams, izdotos novērst, pirms tās vispār radušās. Tāpēc svarīgi, ka Saeimā izskatāmais Tiesu iekārtas likumprojekts paredz izveidot tiesnešu ētikas komisiju, kuras iecerētais pamatmērķis ir – skaidrot un aktualizēt tiesnešu ētikas normas.

Savukārt Pēteris Timofejevs analizē Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja līdzšinējo komunikāciju ar sabiedrību. Šajā darbības virzienā KNAB sasniegumi nav tik acīmredzami kā korupcijas apkarošanā, kur ir kriminālprocesi par visai nozīmīgām darbībām (sk. šā pārskata 1. nodaļu "Cīņa pret korupciju faktos: 2006. gada otrais pusgads"). Tā kā pat visefektīvākie korupcijas apkarotāju centieni atklātu tikai nelielu daļu no visiem faktiski notiekošajiem korupcijas darījumiem, sabiedrības apziņas maiņa ir vienīgais, kas nodrošinātu veiksmes ilgtspēju.

*Valts Kalniņš,
Korupcijas °C galvenais redaktors*

1. Cīņa pret korupciju faktos: 2006. gada otrais pusgads

Šajā pārskata daļā ir apkopoti nozīmīgākie notikumi, kas saistīti ar korupcijas novēršanu vai apkarošanu. Politiskās korupcijas kontekstā nozīmīga norise 2006. gada otrajā pusē bija 9. Saeimas priekšvēlēšanu kampaņa. *Tautas partijas, Latvijas Pirmās partijas un Latvijas Ceļa* apvienības lēmums savas reklāmas izvietojšanai izmantot tā sauktās trešās personas – to kampaņas rīkotāju dibinātas nevalstiskas organizācijas – sagrava 2004. gadā uzsākto partiju finansēšanas kārtību, kura ietvēra stingru kampaņas izdevumu apjoma ierobežojumu. PROVIDUS analīze liecina, ka *Tautas partija*, gan izvietojot reklāmu pati, gan reklāmas izvietojšanai izmantojot “Sabiedrību par vārda brīvību”, likumā noteiktos kampaņas izdevumu ierobežojumus pārsniedza piecas reizes, iztērējot Ls 1 438 447 (likums atļāva Ls 279 053). LPP/LC, gan izvietojot reklāmu pati, gan izmantojot citas, ar partiju saistītas personas, likumā noteiktos kopējos kampaņas izdevumu griestus pārkāpa trīs reizes, iztērējot Ls 902 988. Savukārt LSDSP, reklāmu izvietojot tikai savā vārdā, ierobežojumu pārkāpa 1,6 reizes.

Korupcijas apkarošanas jomā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs uzrādīja pakāpeniski augošu spēju atklāt nozīmīgus korupcijas gadījumus, ko ilustrē divu tiesnešu kukuļņemšanas atklāšana. Savukārt, iespējams, nozīmīgākais notikums korupcijas apkarošanā ir jūlijā uzrādītā apsūdzība Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājam kukuļņemšanā, noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanā un amatpersonai ar likumu noteikto ierobežojumu pārkāpšanā.

Turpmāk šajā nodaļā sniegts pārskats par kriminālprocesu materiāliem, kurus KNAB nosūtījis prokuratūras iestādēm kriminālvajāšanas uzsākšanai 2006. gada otrajā pusē. Ir arī prokuratūras publiskotās ziņas par apsūdzībām, kas izvirzītas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un par krimināllietām, kas nodotas izskatīšanai tiesā. Šo nodaļu noslēdz norises likumdošanas attīstībā (ietverot gan KNAB iniciatīvas, gan MK un Saeimas lēmumus).

Materiāli, ko KNAB nosūtījis kriminālvajāšanas uzsākšanai¹

Šeit apkopoti tikai KNAB lietvedībā esošie kriminālprocesi par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, bet jāatceras, ka tādi atrodas arī citās tiesībaizsardzības institūcijās. Šeit norādīto kriminālprocesu ietvaros noziedzīgus nodarījumus, iespējams, veikušas gan valsts pārvaldes, gan tiesu varas, gan pašvaldību valsts amatpersonas. Amatpersonu iedalījums ir šāds:

- 10 pašvaldību amatpersonas (2 pagasta padomju priekšsēdētāji, 1 pagasta padomes izpilddirektors un 2 citas pagasta amatpersonas, 5 pilsētu domju amatpersonas, t. sk. 1 izpilddirektors),
- pašvaldības uzņēmuma rīkotājdirektors,
- 2 tiesneses, t. sk. tiesas priekšsēdētāja,
- 2 zvērīnāti tiesu izpildītāji,
- 2 Valsts policijas amatpersonas, t. sk. 1 ceļu policijas darbinieks,
- 2 Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes amatpersonas,
- VID Finanšu policijas izmeklētājs,
- 2 izglītības iestāžu direktori,
- 2 Militārās izlūkošanas un drošības dienesta amatpersonas,
- Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras amatpersona,
- ministrijas valsts sekretāra vietnieks (valsts sekretāra pienākumu izpildītājs),
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersona.

Attiecībā uz 12 kriminālprocesi KNAB publiskojis tajos figurējošās kukuļu summas, kas septiņos gadījumos ir zem Ls 1000, trijos gadījumos – starp Ls 1000 un Ls 10 000, divos gadījumos pārsniedz šo līmeni un ir Ls 12 600 un Ls 80 000.

3. jūlijā kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Rīgas apgabaltiesas zvērīnātu tiesu izpildītāju par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Tiesu izpildītājs, ļaunprātīgi izmantojot savu dienesta stāvokli, veicis izpildu darbības pret parādnieku, un rezultātā tam nodarīts materiāls zaudējums Ls 50 000 apmērā.

¹ Šī informācija ir saīsināta no KNAB gatavotā ziņojuma Ministru kabinetam un Saeimai par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darbu laikā no 2006. gada 1. jūlija līdz 2006. gada 31. decembrim. Precīzai citēšanai pilns šā ziņojuma teksts ir pieejams internetā: http://www.knab.gov.lv/uploads/pdf/KNABzino_050207.pdf Pēdējo reizi sk. 06.02.2007.

10. jūlijā kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Rīgas galdniecības arodividusskolas direktoru par to, ka laikā no 2000. gada 26. oktobra līdz 2004. gada 26. novembrim viņš vairākkārt tiši ļaunprātīgi izmantojis savu dienesta stāvokli, pārkāpis valsts amatpersonai noteiktos ierobežojumus, veicinājis neatļautu mantisku darījumu un personiskās ieinteresētības pēc mantkārīgā nolūkā tajos piedalījies, ar ko nodarījis būtisku kaitējumu valsts varai.

21. jūlijā kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret privātpersonu par kukuļdošanu Valsts probācijas dienesta Rīgas teritoriālās struktūrvienības Sabiedrībā izciešamo sodu daļas vecākajai referentei. Persona piedāvājusi kukuli Ls 140 apmērā, lai nebūtu jāpilda prokuratūras priekšraksts par piespiesto sodu krimināllietā – piespiedu darbs 140 stundu.

4. augustā kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret privātpersonu par kukuļa Ls 500 apmērā pieprasīšanu no kādas SIA direktora it kā nodošanai VID amatpersonām.

14. augustā nosūtīja kriminālprocesa materiālus kriminālvajāšanas uzsākšanai pret bijušo Rucavas pagasta padomes priekšsēdētāju par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Rucavas pagasta padome ieguldījusi tai piederošo nekustamo īpašumu "Ostmalas" sabiedrībā "Papes osta" par pazeminātu vērtību, tādējādi pašvaldībai radīti zaudējumi Ls 29 797 apmērā.

15. augustā kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Ventspils rajona Vārves pagasta padomes priekšsēdētāju un bijušo izpildītāju par prettiesisku rīcību, 2001. gada novembrī pašvaldībai piederošo meža īpašumu "Medoles" pārdošanu izsolē par Ls 41 200, kaut gan izsoles sākotnējai cenai vajadzēja būt vismaz Ls 119 617. Pašvaldības īpašums 187,9 ha platībā atradās Baltijas jūras piekrastes aizsargjoslā.

1. septembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Rīgas domes (RD) Īpašuma atsavināšanas pārvaldes amatpersonu, kas pieprasīja un pieņēma kukuli Ls 12 600 apmērā, lai nodrošinātu zemes gabala nodošanu privatizācijai. Lūgts uzsākt kriminālvajāšanu vēl pret trīs personām: divām RD darbiniecēm (Satiksmes un transporta lietu komiteja un Pilsētas īpašuma un privatizācijas lietu komiteja) – par starpniecību kukuļošanā, kā arī pret vienu privātpersonu – par kukuļdošanu.

7. septembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret trīs personām saistībā ar kukuļošanu Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras (VTUA) Daugavpils reģionālajā nodaļā. Militārās izlūkošanas un drošības dienesta darbinieks ar sava kolēģa starpniecību nodevis kukuli Ls 60 apmērā VTUA Daugavpils reģionālās nodaļas vecākajam inspektoram par pretlikumīgu traktortehnikas vadītāja apliecības saņemšanu.

15. septembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret divām personām saistībā ar kukuļa došanu CSDD inspektoram. Kāds vīrietis

piedevājis un vēlāk arī iedevis kukuli Ls 100 apmērā CSDD Rīgas nodaļas transportlīdzekļu vadītāju eksaminācijas inspektoram, lai viņš nodrošinātu citai personai sekmīgu rezultātu B kategorijas transportlīdzekļa vadīšanas eksāmenā. Otrā aizdomās par kukuļdošanu turētā persona, kura šo transportlīdzekļa vadīšanas pārbaudījumu kārtojusi jau ceturto reizi, pamudinājusi dot kukuli CSDD amatpersonai un arī organizējusi noziedzīgā nodarījuma veikšanu.

22. septembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Daugavpils pašvaldības uzņēmuma "Daugavpils dzīvokļu un komunālās saimniecības uzņēmums" rīkotājdirektoru par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu mantkārīgā nolūkā. Viņš, slēdzot vairākus līgumus ar firmām, rīkojies pretēji pašvaldības un pašvaldības uzņēmuma interesēm un radījis būtisku kaitējumu.

22. septembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret personu par kukuļdošanas mēģinājumu CSDD amatpersonām.

25. septembrī KNAB aizturēja vienu Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) amatpersonu un vienu ministrijas padotībā esošās iestādes vadītāju saistībā ar kukuļu Ls 80 000 apmērā pieprasīšanu un pieņemšanu. IZM valsts sekretāra vietnieks (valsts sekretāra pienākumu izpildītājs) un Rīgas Valsts tehnikuma direktors, pēc iepriekšējas vienošanās, pieprasījuši no kādas firmas pārstāvja kukuli par to, ka viņi ministrijas un tehnikuma vārdā parakstītu izlīgumu kādā civillietā.

29. septembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti 2005. gada 26. oktobrī uzsāktā kriminālprocesa materiāli pret Valsts policijas Ceļu policijas pārvaldes inspektoru (2006. gada augustā darba attiecības ar Valsts policiju pārtraucis). Ceļu policijas inspektors valsts amatpersonas deklarācijā par 2004. gadu nav norādījis ienākumus USD 40 000 apmērā.

4. oktobrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Daugavpils pilsētas domes izpilddirektoru par kukuļņemšanu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (krimināllieta tika ierosināta 2005. gada 28. februārī). 2004. gadā domes izpilddirektors vienojies ar vairākiem uzņēmējiem, ka viņš, izmantojot savu dienesta stāvokli, panāks, lai uzņēmēju pārvaldītie vai ieteiktie uzņēmumi uzvarētu divu pašvaldības uzņēmumu – a/s "Daugavpils siltumtīkli" un SIA "Daugavpils dzīvokļu un komunālās saimniecības uzņēmums" – organizētajos iepirkumos. Par šīm darbībām domes amatpersona kā kukuli saņēmusi dažādas naudas summas atbilstoši konkrēto iepirkumu apjomam – par katru iepirktā mazuta, atstrādātās eļļas un bitumena tonnu, kopumā kukuļos saņemot vairāk nekā Ls 5000.

9. oktobrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret divām bijušajām Rušonas pagasta padomes amatpersonām par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

24. oktobrī aizdomās turētā statuss piemērots VID Finanšu policijas Vidzemes reģionālās iestādes izmeklētājam, kas ar starpnieka palīdzību 2006. gada sep-

tembrī pieprasījis kukuli Ls 1500 apmērā no kāda Gulbenes uzņēmēja par atteikumu uzsākt kriminālprocesu.

30. oktobrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret politisko organizāciju apvienības "Dzimtene" grāmatvedi par maksājuma dokumentu viltošanu, veicot finanšu līdzekļu iemaksu bankas kontā. Pārbaudot 2005. gadā saņemto ziedojumu likumību, KNAB konstatēja, ka divas personas reāli nav ziedojušas finanšu līdzekļus apvienībai "Dzimtene" un ka uz bankas maksājumu dokumentiem nav viņu parakstu.

1. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes 1. policijas iecirkņa inspektoru par personas kūdišanu dot kukuli un par tā piesavināšanos. Inspektors ieguvis informāciju par VID Muitas kriminālpārvaldes uzsākto kriminālprocesu par personas B., iespējams, pretlikumīgām darbībām. Lai piesavinātos naudu, policijas darbinieks vairākkārt mudinājis personu B. dot kukuli valsts amatpersonām par iespējami labvēlīgu rezultātu kriminālprocesā un piesavinājies naudu Ls 260 apmērā, kas tika saņemta kā kukulis – nodošanai VID darbiniekiem.

4. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Jūrmalas domes amatpersonu par bezdarbību sakarā ar dzīvojamās platības piešķiršanu un par attiecīgo nekustamo īpašumu nodošanu privatizācijai pretēji likumā noteiktajai kārtībai. Amatpersona, apzinoties, ka vairāki pašvaldības nekustamie īpašumi izīrēti personām pretēji likumā noteiktajai kārtībai, pieļāvuši arī nekustamo īpašumu privatizāciju pretēji likuma prasībām.

7. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret personu saistībā ar kukuļa Ls 360 apmērā došanu Valsts probācijas dienesta Rīgas teritoriālās struktūrvienības Piespiedu un sabiedriskā darba daļas darbiniecei, lai nebūtu jāpilda tiesas spriedumā noteiktais sods – 200 stundu piespiedu darbs.

15. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes darbinieci par kukuļa izspiešanu. PMLP Ventspils pilsētas un rajona nodaļas darbiniece pieprasījusi pretlikumīgu atlīdzību Ls 400 apmērā par to, lai noformētu nepieciešamos dokumentus un izsniegtu pastāvīgās uzturēšanās atļauju Krievijas Federācijas pilsonim.

15. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret divām Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes (VRS GP) amatpersonām par kukuļņemšanu saistībā ar iepirkumiem. Ir lūgts uzsākt kriminālvajāšanu vēl pret četrām aizdomās turētām personām: vienu – par kukuļdošanu, un trīs – par kukuļošanas atbalstīšanu. VRS GP Apgādes dienesta priekšnieks no 2003. gada oktobra līdz 2006. gada septembrim kopā ar otru amatpersonu – Apgādes dienesta inspektoru – veicis iepriekš saskaņotas un pārdomātas darbības, kas saistītas ar kukuļu pieprasīšanu un pieņemšanu no vairākiem uzņēmējiem. Kukuļi pieprasīti par to, lai iepirkumos uzvarējušie uzņēmumi turpmāk varētu sekmīgi sadarboties ar VRS GP, proti, sniegt savus pakalpojumus – piegādāt saimniecības

preces, kancelejas preces, veikt automobiļu tehnisko apkopi, un lai, iespējams, arī nākotnē ar šiem uzņēmumiem tiktu slēgti jauni līgumi. Uzņēmumu īpašniekiem bijis jāmaksā kukulis 10% apmērā no VRS GP noslēgto līgumu summas. Kopumā abas amatpersonas kukuļos saņēmušas vairāk nekā Ls 3800.

21. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Jelgavas slimnīcas ārstu par to, ka viņš, ļaunprātīgi izmantojot savas pilnvaras, no pacienta apzināti prettiesiski pieprasījis un pieņēmis Ls 100 par operācijas veikšanu.

29. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesi par kukuļņemšanu atbildību sevišķi pastiprinošos apstākļos un vēl pret divām personām, tostarp vienu zvērinātu tiesu izpildītāju, – par kukuļdošanu. Tiesnesei vajadzējis nodrošināt lēmumu pieņemšanu civillietās kukuļdevēju interesēs.

29. decembrī kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti kriminālprocesa materiāli pret Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāju par kukuļņemšanu atbildību sevišķi pastiprinošos apstākļos un pret privātpersonu par kukuļdošanu. Tiesnesei vajadzējis nodrošināt lēmumu pieņemšanu civillietās kukuļdevēja interesēs.

LR Prokuratūras publiskotās ziņas par korupcijas lietu virzību (apsūdzību uzrādīšana, nodošana tiesai)²

Šajā daļā norādītas tikai ziņas, kas publicētas prokuratūras interneta lapā. Tās neatspoguļo situāciju attiecībā uz visām apsūdzībām un tiesai nodotajām krimināllietām par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā aplūkojamajā laikā.

20. jūlijā Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājam uzrādīta apsūdzība kukuļņemšanā, noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizēšanā un amatpersonai ar likumu noteikto ierobežojumu pārkāpšanā. Kriminālvajāšana uzsākta par vairākkārtīgu kukuļņemšanu sevišķi lielos apmēros, kas izdarīta no 1993. līdz 1995. gadam, kad amatpersona kā kukuli pieņēmusi Šveicē reģistrētās kompānijas *Multinord AG* akcijas un uz to pamata izmaksātos naudas līdzekļus kopsummā par Ls 453 000; par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanu – kukuļņemšanas darbību rezultātā iegūtos naudas līdzekļus, stājoties darījuma attiecībās ar akciju sabiedrību *Kālija parks*, kuras slēpts akciju īpašnieks Ventspils domes priekšsēdētājs bijis kopš 1994. gada, viņš pieņēma no akciju sabiedrības kā viņa

² Izmantoti dati no Latvijas Republikas Prokuratūras interneta lapas: www.prokuratūra.gov.lv Pēdējo reizi sk. 19.02.2007.

īpašuma uzlabojumus – kopsummā Ls 438 000; par to, ka, būdams valsts amatpersona, kas ieņem atbildīgu stāvokli, atkārtoti interešu konflikta situācijā, būdams slēpts akciju sabiedrības *Kālija parks* dalībnieks, 2003. gada 18. aprīlī viņš pieņēmis lēmumus attiecībā uz šo juridisko personu.

21. jūlijā prokurors nodeva tiesai krimināllietu, kurā Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājs apsūdzēts dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā un apzināti nepatiesa ziņojuma sniegšanā saistībā ar Ministru kabineta 2005. gada 23. februāra rīkojuma “Par O. Grinberga iecelšanu Ventspils ostas valdes locekļa amatā” nepildīšanu.

Augustā ģenerālprokurors uzdeva KNAB organizēt pārbaudi, vai Finanšu policijas veiktajā pārbaudē Rēzeknes gaļas kombinātā izņemtie materiāli nesatur ziņas par politiskās partijas finansēšanas noteikumu pārkāpumiem. Turklāt bija uzdots pārbaudīt arī laikrakstā “Neatkarīgā Rīta Avīze” publicētajās sarunās minēto par, iespējams, kādas amatpersonas pretlikumīgo dāvanu saņemšanu no Rēzeknes gaļas kombināta.

18. augustā prokurors nosūtīja tiesai krimināllietu, kurā par kukuļdošanu apsūdzēta persona, kas piedāvājusi kukuli KNAB darbiniekam Ls 50 000 apmērā, lai netiktu turpināta izmeklēšana kriminālprocesā, kurš atrodas KNAB lietvedībā, un kriminālprocesā, kurš atrodas Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētajā prokuratūrā (par kontrabandu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu). Cita persona apsūdzēta par starpniecību kukuļdošanā.

27. decembrī Ģenerālprokuratūra uzsāka kriminālprocesu par KNAB Izmeklēšanas nodaļas vadītāja iespējamo ļaunprātīgo dienesta stāvokļa izmantošanu 2006. gada septembrī, operatīvā ceļā iegūtu klasificētu informāciju un valsts noslēpumu saturošas ziņas par uzsāktiem operatīvās darbības pasākumiem apzināti izpaužot personai, attiecībā uz kuru saņemta informācija un tiek veikti pasākumi, tā nodarot ievērojamu kaitējumu valsts pārvaldības un tiesiskās kārtības nostiprināšanas interesēm.

Likumdošana

5. oktobrī 8. Saeima nodeva komisijām grozījumus likumā “Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām”, kas aizliegta politisko organizāciju un politisko organizāciju apvienību priekšvēlēšanu aģitāciju, izmantojot trešo personu starpniecību. Šī norma varētu būt svarīga, ņemot vērā 9. Saeimas vēlēšanu kampaņas laikā masveidīgi izmantoto reklāmu, ko izvietoja ar pašām partijām ciešāk vai attālāk saistītas trešās personas. Tomēr līdz ar 8. Saeimas pilnvaru beigām šī projekta virzība izbeidzās.

5. oktobrī 8. Saeima nodeva komisijām grozījumus Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā. Projektā noteikts – ja Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs konstatē nelikumīgu priekšvēlēšanu aģitāciju, izmantojot trešo personu starpniecību, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšniekam ir

pieņēmums likumā noteiktajā kārtībā ierosināt attiecīgās politiskās organizācijas vai politisko organizāciju apvienības vēlēšanu rezultātu anulēšanu tiesas ceļā. Līdz ar 8. Saeimas pilnvaru beigām šī projekta virzība izbeidzās.

26. oktobrī Valsts sekretāru sanāksmē atsauca 13. aprīlī izsludināto Ministru kabineta noteikumu projektu "Kārtība, kādā pieņemamas, reģistrējamas, novērtējamas, izmantojamas un izpērkamas dāvanas, kuras valsts amatpersonai ir atļauts pieņemt".

2. novembrī valsts sekretāru sanāksmē izsludināja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja izstrādātos grozījumus Krimināllikumā, kas paredz likumu papildināt ar jauniem noziedzīgo nodarījumu sastāviem politisko partiju finansēšanas jomā. Paredzēts noteikt kriminālatbildību par partiju nelikumīgu finansēšanu, kas izpaudusies atļautā ziedojuma apmēra pārsniegšanā, ziedojuma netiešā vai pastarpinātā nodošanā vai finanšu līdzekļu ziedošanā bez pārskaitījuma attiecīgās partijas bankas kontā, ja tā izdarīta lielā apmērā. Atbildība paredzēta arī par nelikumīga ziedojuma pieņemšanu vai par pieprasīšanu veikt partijas nelikumīgu finansēšanu. Līdz šim kriminālatbildība paredzēta tikai par partiju finansēšanu, izmantojot starpniecību, kas apgrūtināja citu pārkāpumu partiju finansēšanas jomā izmeklēšanu.

2. novembrī valsts sekretāru sanāksmē izsludināja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja izstrādātu grozījumu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā. Paredzēts noteikt atbildību partiju ziedotājiem par partijas finansēšanas apmēra vai finansēšanas ierobežojumu neievērošanu, vai par ziedojumu netiešu nodošanu partijai, kā arī par atkārtotiem šāda veida pārkāpumiem. Līdz šim administratīvā atbildība par šādiem pārkāpumiem paredzēta tikai pašām partijām, nevis ziedotājiem.

14. novembrī Ministru kabinets izskatīja likumprojektu paketi, kas izstrādāta, lai Latvijā ieviestu iedzīvotāju mantiskā stāvokļa deklarēšanu. Likumprojektu paketē ietilpst likumprojekts "Fizisko personu mantiskā stāvokļa deklarēšanas likums", grozījumi likumos "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", "Par nodokļiem un nodevām", "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Kredītiestāžu likumā. MK uzdeva turpināt darbu Fizisko personu mantiskā stāvokļa likumprojektā ietvertu normu precizēšanā. Vispārēja mantiskā stāvokļa deklarēšana jau ilgāku laiku uzskatīta par svarīgu instrumentu, lai pastiprinātu kontroli pār korumpētā vai citādā noziedzīgā ceļā iegūtu līdzekļu apriti, taču tās pieņemšana proejām nav izdevusies.

23. novembrī valsts sekretāru sanāksmē nolēma atlikt KNAB izstrādātā Interešu konflikta novēršanas likumprojekta izskatīšanu, uzdodot Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, ņemot vērā nesaskaņoto jautājumu apjomu, izvērtēt priekšlikumu – pirms likumprojekta tālākas virzības sagatavot attiecīgu koncepcijas projektu. Atlikta arī ar Interešu konflikta novēršanas likumprojektu saistītu grozījumu izskatīšana Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā.

30. novembrī Saeima nodeva komisijām Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumprojektu. Saskaņā ar likumprojekta anotācijā teikto, patlaban, atšķirībā no citām tiesībsardzības iestādēm, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonām netiek paredzētas izdienas pensijas, tādējādi KNAB amatpersonas nonāk nevienlīdzīgā situācijā ar citu tiesībsardzības iestāžu amatpersonām.

4. decembrī Ministru kabineta komiteja neatbalstīja Valsts un pašvaldību mantas iznomāšanas likumprojektu, uzdodot tā redakciju atkārtoti saskaņot ar Tieslietu ministriju, Finanšu ministriju, Satiksmes ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību. Šā dažādu institūciju pretrunīgi vērtētā likuma pieņemšana varētu būt ļoti nepieciešama, jo pašreizējā nepietiekamā valsts un pašvaldības mantas iznomāšanas regulējuma dēļ, iespējami lieli un grūti aplēšami zaudējumi.

2. Korupcijas apkarošanas bilance – iztiesāšana no 2004. līdz 2006. gadam

Valts Kalniņš¹

Viens no galvenajiem pārskata *Korupcijas* °C uzdevumiem ir apkopot un piedāvāt lasītājiem pēc iespējas pilnīgu ainu par cīņu pret korupciju Latvijā. Pilnīgas un uzticamas statistikas iegūšana par korupcijas noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un izmeklēšanu ir apgrūtināta vairāku iemeslu dēļ. Datus par reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir ievērojams tādu gadījumu īpatsvars, kuros nekādas noziedzīgas darbības vēlāk neapstiprinās – vai nu tās nav iespējams pierādīt, vai arī tiešām tādas nav notikušas. Arī pieejamie dati par izvirzītām apsūdzībām (sk. 5.1. tabulu pielikumā) nesniedz ieskatu ne tās korupcijas raksturā, ko izdodas atklāt un izmeklēt, ne arī parāda, cik un kādas personas un par ko saņem sodu.

Pilnīgāko ieskatu par korupcijas apkarošanu sniedz tiesās izskatītās krimināllietas. Tiesu nolēmumi ļauj apkopot tos korupcijas gadījumus, kuros iesaistītās personas atzītas par vainīgām un saņēmušas sodu vai arī attaisnotas. No otras puses, šī informācija gan neļauj parādīt korupcijas apkarošanas progresu, kas pēdējā laikā, iespējams, noticis, bet kura rezultāti krimināllietu veidā vēl nav nonākuši tiesās un izskatīti. PROVIDUS apkopoja datus par krimināllietām, kurās personas apsūdzētas pēc Krimināllikuma pantiem par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā (vai pēc Latvijas Kriminālkodeksa pantiem par amatnoziegumiem) vai kuru iztiesāšanas gaitā personu darbības ir kvalificētas pēc šiem pantiem. Izdevās identificēt 234 krimināllietas, kurās no 2004. gada līdz 2006. gadam ir taisīti pirmās instances spriedumi (sk. apkopojumu 2.2. tabulā).

Krimināllikuma 24. nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā” ir 15 panti, kas nosaka atbildību (sk. 2.1. tabulu). Svarīgi, ka, neraugoties uz šīs Krimināllikuma nodaļas nosaukumu, pēc vairākiem pantiem, piemēram, par kukuļdošanu, atbildība var iestāties jebkurai personai, nevis tikai valsts amatpersonai. Šīs Krimināllikuma nodaļas panti nav vienīgie, kas nosaka atbildību par nodarījumiem, kurus var saistīt ar korupciju. Par korupciju var uzskatīt arī

tādas sodāmas darbības kā komerciālā uzpirkšana (199. pants), politisko partiju finansēšana, izmantojot starpniecību (288.² pants), dažos gadījumos arī krāpšana (177. pants) u. c. Tomēr ierobežotā apjomā dēļ šajā apkopojumā uzmanība pievērsta tieši tā sauktajiem noziedzīgajiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā.

2.1. tabula.

Panti no Krimināllikuma 24. nodaļas "Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā"

317. pants.	Dienesta pilnvaru pārsniegšana
318. pants.	Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana
319. pants.	Valsts amatpersonas bezdarbība
320. pants.	Kukuļņemšana
321. pants.	Kukuļa piesavināšanās
322. pants.	Starpniecība kukuļošanā
323. pants.	Kukuļdošana
325. pants.	Valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana
326. pants.	Neatļauta piedalīšanās mantiskos darījumos
326. ¹ pants.	Tirgošanās ar ietekmi
326. ² pants.	Prettiesiska labumu pieprasīšana un pieņemšana
327. pants.	Dienesta viltojums
328. pants.	Nepatiess dienesta ziņojums
329. pants.	Neizpaužamu ziņu izpaušana
330. pants.	Neizpaužamu ziņu izpaušana pēc amata atstāšanas

Latvijā pagaidām nav sistēmas, kuras ietvaros būtu pieejami pilnīgi visi tiesu nolēmumi. Pat Tiesu informācijas sistēmā nav pieejami visi nolēmumi krimināllietās, kas iztiesātas no 2004. līdz 2006. gadam. Tāpēc, kaut gan maksimālas pūles veltītas tam, lai iegūtu pilnīgu informāciju, nevar izslēgt, ka kāda krimināllieta, kas attiecīgajā laikposmā izskatīta par noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā, nav iekļauta. Ar zvaigznītēm tabulās atzīmētas vietas, kur trūkst datu, tāpēc ka nav izdevies iegūt attiecīgos nolēmumus. Tomēr šis ir pagaidām vispilnīgākais apkopojums par krimināllietu, kas saistītas ar korupciju, iztiesāšanu Latvijā, kuram līdzīgi pagaidām nav publicēti. Šajā publikācijā apkopoti galvenie kvantitatīvie rādītāji, taču turpmāk PROVIDUS pievērsīsies arī padziļinātai nolēmumu analīzei.

Lai aina būtu pēc iespējas patiesāka, visur, kur tas nepieciešams, ir uzrādīts, cik liels īpatsvars spriedumu ir stājušies spēkā. Kā zināms, pēc lietas iztiesāšanas pirmajā instancē ir iespējamās apelācijas/kasācijas sūdzības/protesti. Rezultātā no pirmās instances sprieduma līdz galīgajam lēmumam var paiet pat vairāki gadi. Visos gadījumos norādītā informācija atbilst situācijai 2006. gada 31. decembrī.

2.2. tabula.**Apkopojums par notiesātajām personām**

	2004	2005	2006
Krimināllietu skaits	73	78	83
Par NN valsts institūciju dienestā (amatnoziegumiem) apsūdzēto personu skaits	105	142	127
T. sk. valsts amatpersonas	80	109	100
Atzītas par vainīgām par NN valsts institūciju dienestā (amatnoziegumiem)	79*	132**	118
T. sk. valsts amatpersonas	58	100	91
T. sk. notiesājošs spriedums stājies spēkā***	71	98	65
Attaisnotas	15	9	8
T. sk. valsts amatpersonas	14	9	7
T. sk. attaisnojošs spriedums stājies spēkā****	11	5	2

* Par 6 amatpersonu un 3 citu personu tiesāšanas rezultātu trūkst ziņu.

** Par 1 amatpersonas tiesāšanas rezultātu trūkst ziņu.

*** Par 18 personas notiesājošu spriedumu stāšanās spēkā trūkst ziņu.

**** Par 5 personas attaisnojošu spriedumu stāšanās spēkā trūkst ziņu.

2.3., 2.4. un 2.5. tabulās ir pārskats par valsts amatpersonām, kas tiesātas pirmajā instancē. Daļā no šīm krimināllietām ir arī apelācijas vai kasācijas nolēmumi. Ailē, kur norādītas attaisnotās personas, informācija attiecas uz izskatīšanas rezultātu pēdējā instancē līdz 2006. gada 31. decembrim. Visos gados par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā visvairāk ir tiesāti Valsts policijas darbinieki. Tomēr, izdarot secinājumus par korupciju, svarīgi ņemt vērā, ka ievērojama daļa šo krimināllietu ietver noziedzīgos nodarījumus, kas saistīti ar nepamatotu vardarbības pielietojumu. Tā vismaz 26 Valsts policijas un 5 pašvaldības policijas amatpersonas apsūdzētas par nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbības pielietojumu. Līdz ar to šie nodarījumi pārsvarā nav klasificējami kā korupcija šā vārda šaurākā izpratnē – amata nepienācīga izmantošana personīga labuma gūšanai.

Tiesāto vidū ir liels amatpersonu īpatsvars, kas ieņem salīdzinoši zemu amatu, lai gan ir arī izņēmumi. 2004. gadā pirmajā instancē tiesāja divus Saeimas deputātus, lai gan nodarījums vismaz vienā no šīm lietām nav uzskatāms par korupcijas gadījumu vispārpieņemtā nozīmē – runa ir par Jāņa Ādamsona publiski paustajiem apgalvojumiem par vairāku personu saistību ar tā saukto pedofilijas lietu. Otra krimināllieta ir deputāta Imanta Burvja apsūdzībā saistībā ar LSDSP ziedotas naudas piesavināšanos. No augstāka līmeņa vai nosacīti nozīmīgākām amatpersonām ir tiesāti arī divi prokurori, Valsts vides inspekcijas priekšniece, pašvaldības uzņēmuma direktors un kāda pagasta priekšsēdētāja. Vienas krimināllietas ietvaros ir tiesāti, bet attaisnoti Valsts zemes dienesta amatpersona, Latvijas Attīstības aģentūras ģenerāldirektors un valdes priekšsēdētājs, kā

arī Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas priekšsēdētājs par atpūtas bāzes “Melluži” vasarnīcu telpu it kā nelikumīgu nodošana privatizācijai.

2.3. tabula.

Pirmajā instancē tiesātās valsts amatpersonas pēc amata 2004. g.

Amatpersonas	T. sk. attaisnotas *Personu skaits, par kurām iztiesāšanas rezultāts nav zināms	T. sk. spriedumi, kas stājušies spēkā līdz 31.12.2006. *Personu skaits, kuru spriedumu statuss nav zināms
36 Valsts policijas darbinieki (t. sk. nodaļas priekšnieks, nodaļas priekšnieka vietnieks, 2 ceļu policisti)	7 ***	33
10 muiņas darbinieki	2	8
8 pašvaldības policijas darbinieki (t. sk. nodaļas priekšnieka vietnieks)	1	8
4 Valsts robežsardzes darbinieki (t. sk. nodaļas priekšnieks)	1	4
3 mežziņi		3
2 Saeimas deputāti		
2 prokurori	*	2
2 tiesu izpildītāji (t. sk. tiesu izpildītāju kantora vadītājs)		2
2 skolu direktori		2
Valsts zemes dienesta amatpersona	1	*
BO VAS “Latvijas Attīstības aģentūra” ģenerāldirektors/valdes priekšsēdētājs	1	*
Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas priekšsēdētājs	1	*
Rīgas domes pašvaldības uzņēmuma “Nekustamā īpašuma un komunālās saimniecības pārvalde” direktors	*	1
VARAM Valsts vides inspekcijas priekšniece		1
Pagasta priekšsēdētāja		1
Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras darbiniece		1
Vēl 4 amatpersonas (nebija pieejami spriedumi)		2
Kopā 2004. gadā: 80	14	68

Arī 2005. gadā ir tiesāti divi prokurori. Augstāko tiesāto amatpersonu vidū vēl ir divu valsts uzņēmumu direktori un, iespējams, nozīmīgākās šajā gadā tiesātās amatpersonas – Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors un Galvenās muitas pārvaldes direktora vietnieks. Šajā gadā plašu ievēribu izpelnījās arī divu tiesu izpildītāju un Tieslietu ministrijas Tiesu izpildītāju departamenta direktora vietnieka tiesāšana saistībā ar akciju sabiedrības RAF īpašuma prettiesisku realizāciju.

2.4. tabula.

Pirmajā instancē tiesātās valsts amatpersonas pēc amata 2005. g.

Amatpersonas	T. sk. attaisnotas *Personu skaits, par kurām rezultāts nav zināms	T. sk. spriedumi, kas stājušies spēkā līdz 31.12.2006. *Personu skaits, kuru spriedumu statuss nav zināms
42 Valsts policijas darbinieki (t. sk. nodaļas priekšnieks, nodaļas priekšnieka vietnieks, 4 ceļu policisti)	3	36
16 muitas darbinieki (t. sk. Galvenās muitas pārvaldes direktora vietnieks, reģionālās iestādes muitas pārvaldes priekšnieka vietnieks)	1	7
2 VID (izņemot muitu) darbinieki (t. sk. ģenerāldirektors)		2
9 Valsts robežsardzes darbinieki (t. sk. nodaļas priekšnieks)	1	7
7 apsardzes firmas darbinieki un īpašnieks	1	7
4 Naturalizācijas pārvaldes darbinieki		
4 pagasta pašvaldības darbinieki (t. sk. 2 padomes priekšsēdētāji)	1	1***
4 pašvaldības policijas darbinieki		4
3 tiesu izpildītāji (t. sk. tiesu izpildītāju kantora vadītājs)		3
2 prokurori		1
2 Drošības policijas darbinieki 2 Medicīniskās aprūpes un darbības ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas darbinieki (t. sk. vadītāja vietniece)	*	2
2 izglītības/bērnu iestāžu vadītāji		2

Tieslietu ministrijas Tiesu izpildītāju departamenta direktora vietnieks		1
NBS Nodrošinājuma pavēlniecības virsnieks		1
Mežzinis		
Rīgas pilsētas Valsts dzīvokļu ekspluatācijas pārvaldes pārvaldnieks		
Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes prodekāns		1
BO VAS "Latvijas Jūras administrācija" direktors		1
IeM valsts uzņēmuma direktore		
Vēl 4 amatpersonas (nebija pieejami spriedumi)	1	3
Kopā 2005. gadā: 110	8	79

2006. gadā tiesātās nosacīti nozīmīgākās valsts amatpersonas ir Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras direktora vietnieks, Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas priekšsēdētājs un uzņēmuma "Latvijas Onkoloģijas centrs" direktors. Tiesāts arī viens pagasta padomes priekšsēdētājs un divas tiesu izpildītājas, no kurām viena attaisnota.

2.5. tabula.

Pirmajā instancē tiesātās valsts amatpersonas pēc amata 2006. g.

Amatpersonas	T. sk. attaisnotas *Personu skaits, par kurām rezultāts nav zināms	T. sk. spriedumi, kas stājušies spēkā līdz 31.12.2006. *Personu skaits, kuru spriedumu statuss nav zināms
43 Valsts policijas darbinieki (t. sk. IeM Informācijas centra nodaļas priekšniece, 6 ceļu policisti, ceļu policijas nodaļas priekšnieks, ceļu policijas nodaļas priekšnieka vietnieks	5	10
23 muitas darbinieki	1	14
VID (neskaitot muitu) darbinieki		1
6 Valsts robežsardzes darbinieki (t. sk. nodaļas priekšnieks, Lietuvas robežsargs)		3

4 VUGD darbinieki		4
3 pašvaldības policijas darbinieki (t. sk. štāba priekšnieks)		1
2 tiesu izpildītāji (t. sk. kantora vadītājs)	1	1
2 Aizsardzības ministrijas Militārā dienesta iesaukšanas centra darbinieki		2
Naturalizācijas pārvaldes reģionālās nodaļas vadītājs		
Zemesgrāmatu nodaļas tiesnese		
Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras direktora vietnieks		
Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas priekšsēdētājs		
Pagasta padomes priekšsēdētājs		1
Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītāja vietnieks		
BO VU "Latvijas Onkoloģijas centrs" direktors		1
Vēl 10 amatpersonas (nebija pieejami spriedumi)		3
Kopā 2006. gadā: 101	7	41

2.6. tabulā redzamas institūcijas, kuru amatpersonas ir mēģināts piekukuļot (dati no krimināllietām, kur pieejami spriedumi). Visvairāk ir tādu krimināllietu par kukuļdošanu, kur personas mēģinājušas piekukuļot Valsts policijas darbiniekus. To skaitā ir ievērojams īpatsvars krimināllietu par kukuļdošanu saistībā ar ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem – parasti, lai izvairītos no administratīvās atbildības, bet citkārt arī no kriminālatbildības. Daļa šo krimināllietu ietver šķietami ikdienišķo kukuļdošanu ceļu policistiem, un no tā redzams, ka šādi noziedzīgi nodarījumi nebūt nav brīvi no kriminālatbildības riska kukuļa devējam.

2.6. tabula.

Krimināllietas par kukuļdošanu – iecerēto saņēmēju – amatpersonu institūcijas (neatkarīgi no spriedumu spēkā esamības)

2004	
Valsts policija	8 (3 saistībā ar ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem)
VID Finanšu policijas pārvalde	2
Prokurors	1
Valsts darbaspējas ekspertu ārstu komisija	1
Institūcija nav zināma (nebija pieejams spriedums)	1

2005	
Valsts policija	11 (7 saistībā ar ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem)
VID Finanšu policijas pārvalde	2
Prokurori	2
Valsts robežsardze	1
KNAB	1
Naturalizācijas pārvalde	1
NBS Nodrošinājuma pavēlniecība	1
2006	
Valsts policija	13 (6 saistībā ar ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem)
VID Finanšu policijas pārvalde	2
Tiesnese	1
KNAB	1
Muita	1
Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija	1
CSDD	1
Naturalizācijas pārvalde	1
Valsts probācijas dienests	1
Institūcijas nav zināmas (nebija pieejami spriedumi)	3
Kopā pavisam	57

Neraugoties uz it kā diezgan lielo krimināllietu skaitu par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar korupciju, korupcijas apkarošana, ciktāl tā atspoguļoja tiesu nolēmumos, skar pārsvarā diezgan neliela apjoma negodīgus darījumus. Tā no 120 krimināllietām par kukuļošanu tikai 29 lietās kukuļu kopējais apjoms pārsniedz Ls 1000. Tas nenozīmē, ka iztiesātās lietas nav svarīgas, tomēr nozīmīgākos korupcijas darījumus tās neietver.

2.7. tabula.

Kukuļu apjomi (saskaitot visus vienā krimināllietā faktiski dotos vai ņemtus kukuļus)

Kukuļa apjoms	2004	2005	2006
Ls 0–5		3	3
Ls 6–10	2		6
Ls 11–20	3	5	7
Ls 21–30			2

Ls 31-40	3*		1****
Ls 41-50		2	
Ls 51-100	4	3	5
Ls 101-200	3	5	3
Ls 201-300	2	1	5
Ls 301-400		2	1
Ls 401-500	1	2	4
Ls 501-1000	8	6**	1
Ls 1001-2000	6	7***	
Ls 2001-3000		4	
Ls 3001-4000	2		1
Ls 4001-5000		1	
Ls 5001-10000	2	1	1
Ls 10 001-11 000			
Ls 11 001-12 000			
Ls 12 001-13 000			
Ls 13 001-14 000			
Ls 14 001-15 000			
Ls 15 001-20 000			
Ls 20 001-25 000	1	1	
Ls 25 001-30 000			
Virš Ls 30 000		1 (Ls 45 000)	1 (Ls 33 629)

* Kukulis kā mobilā telefona kartes.

** Vienā kukulī ietverta konjaka pudele.

*** Vienā kukulī ietverts mobilais telefons Ls 40 vērtībā.

**** Viens kukulis – gredzens.

2.8. tabulā ir vienkāršots pārskats par izlases kārtā izraudzītu nozīmīgāko krimināllietu iztiesāšanu. Šīs lietas ir nozīmīgākās iesaistīto amatpersonu svarīguma pēc, kukuļu apjoma vai korumpēto darbību rezultātā nodarīto zaudējumu pēc. Atkarībā no kukuļu apmēriem tabulā iekļautas krimināllietas, kurās tie pārsniedz Ls 5000, pēc zaudējumu apmēriem – Ls 50 000. Zaudējumu kritērijs šajā apkopojumā ir ienesis vairākas lietas, kur amatpersonas tieši nav rīkojušās ar mantu vai finanšu līdzekļiem, bet kur to darbība vai bezdarbība pieļāvusi preču nelikumīgu nogādāšanu pāri robežai. Pārskats ir vienkāršots, jo tabulas pirmajā ailē par vairākām krimināllietām norādītas tikai valsts amatpersonas, pat ja lietā tiesātas arī citas personas. Turklāt ne visās krimināllietās norādīti dati par iztiesāšanu visās instancēs, bet pārsvārā norādīts tās rezultāts bez precīziem KL vai LKK pantiem, kas stājies spēkā vai arī ir patlaban pēdējais.

2.8. tabula.**Nozīmīgākās iztiesātās krimināllietas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā no 2004. līdz 2006. gadam (vienkāršots pārskats)**

Amats	Nodarījuma būtība	Kukuļa vai nodarīto zaudējumu apjoms	Iztiesāšanas rezultāts līdz 31.12.2006.
Robežsardzes inspektors	Lāva izbraukt no Latvijas automašīnām, neievadot tās elektroniskajā sistēmā.	Zaudējumi ap Ls 50 000.	Balvu rajona tiesa 04.02.2004. atzina par vainīgu dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā. Sods: 5 gadi nosacīti. Stājies spēkā.
Prokurors	Mēģināja izspiest kukuli par ierosinātas krimināllietas izbeigšanu.	Kukulis USD 5000.	Rīgas apgabaltiesa 26.03.2004. atzina par vainīgu. Sods: 8 gadi nosacīti. Apelācijas instancē spriedums daļēji taisīts no jauna, bet nebija pieejams. Stājies spēkā.
Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas priekšsēdētājs Latvijas Attīstības aģentūras ģenerāldirektors un valdes priekšsēdētājs Valsts zemes dienesta amatpersona	Atpūtas bāzes "Melluži" vasarnīcu telpu nodošana privatizācijai.	Iespējamie zaudējumi Ls 330 000.	Jūrmalas pilsētas tiesa 27.04.2004. attaisnoja.
Prokurors	Pieņēma kukuli par izņemtu mantu atdošanu un krimināllietas izbeigšanu.	Pēc apsūdzības lietā dotā kukuļa kopsumma USD 35 000 (visa nav pierādīta).	Rīgas apgabaltiesa 21.05.2004. atzina par vainīgu. Sods: 10 gadi, konfiscējot mantu. Apelācijas instancē 16.09.2005. sods grozīts: 7 gadi, konfiscējot mantu. Stājies spēkā.
Vecākais muitas uzraugs	Ar savām darbībām atvieglāja 272 932 kg benzīna nelikumīgu pārvešanu pāri robežai.	Ap Ls 75 000 nenomaksātu nodokļu.	Latgales apgabaltiesa kā apelācijas instance 15.02.2005. atzina par vainīgu dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā. Sods: 1 gads. Stājies spēkā.

VARAM Valsts vides inspekcijas priekšiece	Pieprasīja un pieņēma kukuli no uzņēmuma par dalību tehniskās palīdzības projektā.	Prasīja Ls 4100 (saņēma pirmo daļu – Ls 1200).	Vidzemes apgabaltiesa 22.09.2004. atzina par vainīgu kukuļņemšanā. Sods: 3 gadi nosacīti bez mantas konfiskācijas. Stājies spēkā.
Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona Tiesu izpildītāju kantora tiesu izpildītāja	5 epizodēs pārkāpumi parādnieku īpašumu izsoļu organizēšanā.	Kaitējums pārsniedz Ls 100 000.	Rīgas Ziemeļu rajona tiesa 30.09.2004. atzina par vainīgu dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā. Sods: 2 gadi un 6 mēneši. Stājies spēkā.
3 Valsts policijas amatpersonas un 2 privātpersonas	Kukuļošana, lai pretlikumīgi izbeigtu krimināllietu, kas ierosināta saistībā ar ceļu satiksmes negadījumu.	Kukuļa kopapjoms USD 12 000.	Rīgas apgabaltiesa visus atzina par vainīgiem 18.10.2004. Apelācijas instancē Augstākā tiesa 06.09.2006 visus atzina par vainīgiem. Sodi: 3 gadi, 2 gadi, 2 gadi, 2 gadi, 2 gadi nosacīti. Nav stājies spēkā.
Rīgas domes uzņēmuma "Nekustamā īpašuma un komunālās saimniecības pārvalde" direktors	Pieprasīja un saņēma kukuli, lai nepiedzītu parādu, un par ēkas fasādes nomu, neprasot maksu.	Kukuļi Ls 3000 un USD 9710.	Rīgas apgabaltiesa 22.11.2004. atzina par vainīgu kukuļņemšanā. Sods: 4 gadi ar daļēju mantas konfiskāciju. Apelācijas instancē spriedums daļēji taisīts no jauna, bet nebija pieejams. Stājies spēkā.
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesu izpildītāju kantora vecākais tiesu izpildītājs	Pieprasīja kukuli, lai netiktu izdarīta aprakstītās mantas glabātāja maiņa un tā paliktu kukuļdevēja atbildīgā glabāšanā.	Ls 500.	Rīgas apgabaltiesa 18.03.2005. atzina par vainīgu. Sods: 5 gadi, konfiscējot mantu. Stājies spēkā.
VID ģenerāldirektors, VID Galvenās muitas pārvaldes direktora vietnieks	Bezdarbības rezultātā uzņēmums importēja naftas produktus, izveidojot nodokļa parādu, bet piedziņas	Zaudējumi valstij ap Ls 990 000.	Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 04.07.2005. atzina par vainīgiem. Pēc apelācijas instances sprieduma sodi: 150 un 40 minimālās mēnešalgas.

	darbības bija nesekmīgas. Bez likumīga pamatojuma atsauc prasījumu pret galvotāju.		Stājušies spēkā.
6 Valsts policijas amatpersonas un 3 privātpersonas	Virkne kukuļošanas epizožu.	Kukuļu kopsumma Ls 21 700.	Rīgas apgabaltiesa 01.08.2005. atzina visus par vainīgiem. Spriedums nestājās spēkā, AT nosūtījusi lietu jaunai iztiesāšanai.
Jelgavas tiesu izpildītāju kantora 2 tiesu izpildītāji (t. sk. kantora vadītājs) un Tieslietu ministrijas Tiesu izpildītāju departamenta direktora vietnieks	Kukuļošana un nelikumīga mantas realizācija izpildu lietā par parāda piedziņu no A/S "RAF".	Kukulis, ne mazāks kā Ls 3000. Zaudējums "RAF" Ls 37 946.	Tukuma rajona tiesa 13.09.2005. atzina visus par vainīgiem. Sodi: 2 gadi, 2 gadi un 5 gadi, visiem nosacīti. Stājies spēkā.
Prokurors	Pieprasīja kukuli par apelācijas protesta atsaukšanu lietā, kur pirmajā instancē noteikts sods, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu.	Pieprasīja USD 10 000, saņēma Ls 2500.	Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 20.10.2005. atzina par vainīgu. Sods: 4 gadi nosacīti. Stājies spēkā.
Uzņēmējs aptieku nozarē	Piedāvāja kukuli KNAB Operatīvo izstrāžu nodaļas vadītāja vietniekam, lai pārtrauktu pārbaudi. Iedeva kukuli un solīja pēc tam maksāt Ls 1000 mēnesī.	Kukulis Ls 45 000.	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa 02.11.2005. atzina par vainīgu. Sods: 2 gadi nosacīti. Rīgas apgabaltiesa apelācijas instancē noteica reālu brīvības atņemšanu.
4 Naturalizācijas pārvaldes amatpersonas, 1 Valsts robežsardzes amatpersona,	Kukuļošana saistībā ar pārbaudēm pilsonības iegūšanai.	Kukuļu kopsumma vairāk nekā Ls 5500.	Rīgas apgabaltiesa 17.11.2005. visus atzina par vainīgiem. Sodi: 5 gadi, mantas konfiskācija, 5 min. mēnešalgas; 6 gadi, mantas konfiskācija, 15 min. mēnešalgas; 3 gadi,

4 privātpersonas			<p>mantas konfiskācija, 12 min. mēnešalgas; 5 gadi, mantas konfiskācija; 4 gadi; 3 gadi, mantas konfiskācija, 20 min. mēnešalgas; 5 gadi, mantas konfiskācija, 30 min. mēnešalgas; 1 gads un 6 mēneši, mantas konfiskācija, 10 min. mēnešalgas; 4 gadi, mantas konfiskācija, 20 min. mēnešalgas; 2 gadi (visi brīvības atņemšanas sodi nosacīti). Apelācijas instancē lieta vēl nav izskatīta.</p>
BO VU "Latvijas Onkoloģijas centrs" direktors	Vienpersoniski pieņēmis lēmumus, nosakot sev atalgojumu papildus darba algai.	Papildu atalgojums ap Ls 95 500.	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa 23.01.2006. attaisnoja. Rīgas apgabaltiesa apelācijas instancē atzina par vainīgu. Sods: 40 minimālās mēnešalgas. Stājies spēkā.
Centrālā dzīvojamā māju privatizācijas komisijas priekšsēdētājs	No CDZMPK līdzekļiem apmaksājis raidījumus "Studijā Saeimas deputāts J. Dobelis" u. c. darbības.	Nodarīti zaudējumi ap Ls 14 600.	Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 22.05.2006. atzina par vainīgu. Sods: 3 gadi, atņemot tiesības ieņemt noteiktus amatus uz 5 gadiem. Rīgas apgabaltiesa sodu grozīja, nosakot 80 minimālās mēnešalgas. Nav stājies spēkā.
Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras direktora vietnieks	Kukuļņemšana, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.	Nav informācijas – nebija pieejams spriedums.	Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesa atzina par vainīgu. Sods: 2 gadi, 70 minimālās mēnešalgas, mantas konfiskācija, tiesību ierobežošana, atņemot tiesības uz 3 gadiem ieņemt amatus valsts pārvaldē. Apelācijas instancē vēl nav izskatīta.

Muitas kontroles punkta maiņas priekšnieks un 10 privātpersonas	Muitas amatpersonai nolaidīgi pildot pienākumus, kļuva iespējama kontrabandas gaļas ieviešana Latvijā (kopējā muitas vērtība Ls 486 053).	Ls 300 000 (maksimālais muitas maksājums).	Rīgas apgabaltiesa 12.07.2006. atzina amatpersonu par vainīgu bezdarbībā. Sods: 2 gadi nosacīti. Stājies spēkā.
Jūrmalas pilsētas Zemesgrāmatu nodaļas tiesnese	Pieņēma apzināti nelikumīgus lēmumus saistībā ar nostiprinājuma lūgumiem.	Ls 708 zaudējumi nostiprinājuma lūguma iesniedzējam.	Jūrmalas tiesa 01.08.2006. atzina par vainīgu nelikumīgā lēmuma taisīšanā un dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā. Sods: 6 mēneši nosacīti, 20 minimālās mēnešalgas. Nav stājies spēkā.
2 muitas uzraugi, 2 Valsts robežsardzes amatpersonas	Bez fiziskas kontroles izlaida cauri muitas kontroles punktam cigaretes un spirtu.	Muitas maksājumu kopsumma ap Ls 88 500.	Balvu rajona tiesa 23.10.2006. atzina visus par vainīgiem. Sodi amatpersonām: 5 gadi un 6 mēneši, 5 gadi, 5 gadi, 3 gadi – visiem bez mantas konfiskācijas, neatņemot tiesības ieņemt noteiktus amatus un nosacīti. Apelācijas instancē nebija izskatīta.
9 Valsts policijas amatpersonas	Narkotisko vielu iegādāšanās personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās lielā apmērā realizācijas nolūkā un kukuļošana.	Kukuļu kopapjoms ap Ls 33 600.	Rīgas apgabaltiesa 13.10.2006. visus atzina par vainīgiem. Sodi amatpersonām: diviem – 4 gadi ar mantas konfiskāciju un policijas kontroli, četriem – 5 gadi ar mantas konfiskāciju un policijas kontroli, 4 gadi ar mantas konfiskāciju, 4 gadi nosacīti, 3 gadi nosacīti. Nav ziņu par stāšanos spēkā.
Rīgas rajona tiesu izpildītāju kantora tiesu izpildītāja	Pārkāpumi nekustamā īpašuma izsoles rīkošanā.	Ls 53 000 zaudējumi cietušajam.	Rīgas Centra rajona tiesa 30.10.2006. attaisnoja. Nav stājies spēkā.

Muitas maiņas priekšnieka vietas izpildītājs, muitas uzraugs	Amatpersonas pieļāva preču nelikumīgu nogādāšanu pāri muitas robežai.	Preču muitas vērtība ap Ls 179 000.	Ludzas rajona tiesa 01.11.2006. visus atzina par vainīgiem. Sods: amatpersonām katrai 1 gads nosacīti. Nav ziņu par stāšanos spēkā.
5 muitas uzraugi	Amatpersonu bezdarbības rezultātā Latvijā kontrabandas ceļā ieveda gaļas produkciju bez tās deklarēšanas.	Vairāk nekā par Ls 100 000 nenomaksātu nodokļu.	Rīgas apgabaltiesa 14.11.2006. visus atzina par vainīgiem. Sodi: 25, 7, 8, 12 un 20 mīnimālās mēnešalgas. Stājies spēkā.
Privātpersona	Kukuļa došana VID Finanšu policijas amatpersonai (caur starpnieku), lai panāktu, ka tiek izbeigta krimināllieta par krāpšanas mēģinājuma faktu.	EUR 10 000.	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa 04.12.2006. atzina par vainīgu kukuļdošanā. Sods: 5 gadi nosacīti. Stājies spēkā.

¹ Valts Kalniņš 2003. gadā Latvijas Universitātē ieguvis politoloģijas doktora grādu. No 1994. līdz 1997. gadam studējis politikas zinātņi arī Oslo Universitātē Norvēģijā. Kopš 1998. gada nodarbojas ar korupcijas pētījumiem Latvijas Ārpolitikas institūtā un kopš 2003. gada Sabiedriskās politikas centrā PROVIDUS. Viņš ir autors grāmatām *Tiesu vara un korupcija* (2001), *Korupcijas novēršanas politika Latvijā: problēmas un izredzes* (2002), *Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju* (2005).

3. Ētika tiesās: tiesnešu pašnovērtējums

Iveta Kažoka¹

2006. gada oktobrī, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam aizturot divas tiesneses sakarā ar aizdomām par kukuļņemšanu, aktualizējās jautājums par korupcijas un ētikas jautājumiem tiesās. PROVIDUS veica pilotpētījumu, lai saprastu, kāda situācija tiesās ir ētikas jomā, kur meklējamas nozīmīgākās problēmas, cik labi darbojas procedūras ētikas jautājumu risināšanā un kā šo sistēmu būtu iespējams uzlabot.

Pētījuma ietvaros notika intervijas ar 10 dažādu līmeņu tiesu priekšsēdētājiem², kā arī ar Tieslietu ministrijas un Tiesu administrācijas darbiniekiem. Turklāt tiesnešiem, advokātiem un prokuroriem tika izplatīta anketa par ētikas jautājumiem. PROVIDUS saņēma 42 aizpildītas anketas.³ Anketēšanas rezultāti ir apkopoti 3.1. tabulā. No šā pētījuma nevar izdarīt reprezentatīvus secinājumus par visu tiesnešu uzskatiem, tomēr tas ļauj konstatēt vismaz daļu sastopamu viedokļu un to daudzveidību.

Vairākums respondentu uzskata, ka tiesneši ikdienā ievēro gandrīz visas Ētikas kodeksa prasības (sk. 3.1. tabulu), lai gan pašu tiesnešu vērtējums ir daudz pozitīvāks nekā citu procesa dalībnieku. Piemēram, kāds advokāts šādi komentēja jautājumu, vai tiesneši ievēro Ētikas kodeksa prasības: “[*Tiesneši ētikas kodeksu neievēro. Vēlos atzīmēt, ka administratīvā tiesa patīkami atšķiras no “vecajām” tiesām pieklājības ziņā – šajās tiesās ir patīkami piedalīties procesā. Arī jaunie tiesneši (rajona tiesās) izturēšanās ziņā pozitīvi atšķiras no Rīgas apgabaltiesas, AT.*”

Lai gan ne visi aptaujātie tiesu priekšsēdētāji ētikas standartu paaugstināšanos pēdējos gados saista ar jauno tiesnešu ienākšanu tiesās, tomēr vispārējais viedoklis ir tāds, ka patlaban ētikas pārkāpumi tiesās ir drīzāk izņēmums nekā norma: “[*Tagad tiesnešiem] neienāk pat prātā atļauties kaut ko tādu, ko iepriekš tiesneši darīja.*” Biežāk minētie pozitīvo pārmaiņu cēloņi ir labāka izpratne par to, kāda uzvedība ir pieļaujama un kāda nav, lielāka konkurence uz tiesnešu amatiem un uzlabojies atalgojums. Tomēr tiesu priekšsēdētāju izteikumos bija sastopams arī alternatīvs viedoklis, ka ētikas standarti laika gaitā nav auguši, bet pret tiesnesi ir palielinājušās prasības, kas atsevišķos gadījumos robežojas ar

absurdu, jo ētikas pārkāpumi tiek saskatīti arī tur, kur to nav: *“Pirms 10 gadiem tiesneši pieņēma pieteikumus no pusēm. Nevienam nešķīta, ka tajā brīdī tiek “sadbīdīti jautājumi”. Tad kādam kaut kas sāka “šķīst”.*”

3.1. tabula.

Anketēšanas rezultātu apkopojums (36 tiesneši un 6 citas tiesu sistēmai piesaistītas personas – advokāti un prokurori)*

Apgalvojums	Pilnīgi piekrīt	Daļēji piekrīt	Daļēji nepiekrīt	Pilnīgi nepiekrīt	Nav viedokļa
Tiesneši ikdienā ievēro gandrīz visas Ētikas kodeksa prasības.	10	16	8	1	7
Tiesnešu ētikas kodekss atbilst mūsdienu tiesu darba vajadzībām.	12	22	1	2	5
Tiesnešu ētikas kodeksā var atrast risinājumu nozīmīgākajām ētiskajām dilemmām, ar kurām tiesnesis saskaras ikdienas darbā.	13	16	6	2	4
Tiesneši ir labi informēti par Ētikas kodeksa prasībām.	14	8	9	1	9
Citi procesa dalībnieki ir labi informēti par Ētikas kodeksa prasībām.	0	4	12	9	15
Ir atbalstāmi, ka tiesnesi var sodīt disciplināri par rupju ētikas normu pārkāpumu.	26	8	4	0	4
Pašreizējā tiesnešu disciplinārās sodīšanas sistēma par Ētikas kodeksa pārkāpumiem ir optimāla un nodrošina, ka kodekss tiek ievērots.	10	13	6	3	9

* Dažās rindās atbilžu kopsумma ir mazāka par 42, jo daži respondenti nesniedza atbildes par visiem apgalvojumiem.

Ētikas kodekss – vai tas ir atbilstošs tiesu darba vajadzībām?

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksu pieņēma Latvijas tiesnešu konference 1995. gadā. Ievērojamā pārsvarā anketas aizpildījušie uzskata, ka tas joprojām atbilst mūsdienu tiesu darba vajadzībām un tajā var atrast risinājumu nozīmīgākajām ētiskajām dilemmām, ar kurām tiesnesis saskaras ikdienas darbā. Tomēr tiesnešu un citu procesu darbinieku atbildēs ir arī iebildumi pret ētikas kodeksu, piemēram:

- *“Tur daudzas frāzes, noteikumus var pārprast un iztulkot tā, kā vajag. Ko arī dara.”*
- *“Kodeksā pārāk daudz likts akcents tieši uz radniecību un ģimenes saitēm, bet mūsdienu sabiedrībā biežāk tiesnesi ietekmē draugi, partneri u. tml.”*

3.1. informācija.

Cik bieži izmantojat tiesnešu ētikas kodeksu? (raksturīgākās atbildes)

- *“Pašu kodeksu reti, bet tajā ierakstītās normas cenšos izpildīt ikdienā.”*
- *“Pārlasu 1 reizi gadā.”*
- *“Lasīju pirms 10 gadiem un tagad, kad aizpildīju anketu.”*
- *“Diezgan bieži, jo dzīve piespiedusi.”*
- *“1 reizi nedēļā.”*
- *“Nav nepieciešams izmantot, jo pretrunu, veicot darba pienākumus, nav.”*
- *“Ikdienas darbā visu laiku.”*

Neskatoties uz ļoti dažādajām atbildēm par to, cik bieži tiek izmantots ētikas kodekss (3.1. informācija), anketu aizpildītāju vairākums ir pārliecināti, ka kopumā tiesneši ir labi informēti par Ētikas kodeksa prasībām (3.1. tabula). Taču puse respondentu uzskata, ka citi procesa dalībnieki par ētikas kodeksa prasībām un, tāpat, tiesnešu uzvedības standartiem nav labi informēti.

Ētikas problēmas tiesās – mīts vai realitāte?

Intervēto un anketas aizpildījušo respondentu vidū patlaban ir ļoti dažādi vērtējumi par ētiku tiesās (3.2. informācija). Daļa tiesnešu saskata nopietnas problēmas Latvijas tiesās, citi uzskata, ka var runāt par atsevišķiem gadījumiem, nevis par nopietnām problēmām, vēl daļa ir pārliecināti, ka ētikas problēma tiesās nav reāla, bet gan mediju un procesam pietuvinātu personu “uzpūsta”.

3.2. informācija.

Ētikas problēmas, kuras responventi saskata Latvijas tiesās (raksturīgākās atbildes)

- *“Nav valstī vienotas vadības šajā jautājumā. Toni sabiedrībā nosaka žurnālisti. Tiesnešiem jābūt aktīvākiem, jāprot sevi aizstāvēt.”*
- *“Par Latvijas tiesām neko nevaru pateikt, bet manā tiesā ir problēmas ar savstarpējām koleģiālām attiecībām.”*
- *“Politiskā – negodīgā – spiediena sekas.”*

- *“Dažreiz tiesneši ir augstprātīgi tiesas sēdēs, pieļauj aizskarošas piezīmes attiecībā pret procesā iesaistīto personu, neļauj izteikties līdz galam, pārtrauc, lasa morāli dusmīgā tonī. Izskatot lietu, kontaktējas ar personu, saskaņo viedokļus.”*
- *“Mūsu tiesā šādu problēmu nav.”*
- *“Masu mediju spiediens uz tiesas spriešanu. Tiesnešu nepietiekama mugurkaula stingrība.”*
- *“Tiek novilcināta lietu izskatīšana. Vienu lietu var skatīt gadiem tiesas klūdas dēļ. Tiesneši atļaujas būt rupji pret tiesas personālu un lietas dalībniekiem.”*
- *“Korumpētība, “draugu būšana”, likumu nezināšana, uzpūtība, godkāre, paviršība, zema kvalifikācija.”*
- *“Ir bijuši gadījumi, kad tiesneši vēl pirms sprieduma pasludināšanas ir pauduši, kāds būs spriedums. Tāpat dažkārt procesa gaitā tiek izrādītas simpātijas vienai vai otrai pusei.”*
- *“Nesaskatu.”*
- *“Problēma rodas, ja lietas dalībnieks ir attiecīgās tiesas darbinieks vai tiesas darbinieka tuvs radnieks.”*
- *“Nelaipna izturēšanās pret lietas dalībniekiem, nekorektas un pat aizvainojošas piezīmes u. tml. Atklāti demonstrēta neieinteresētība, neiedziļināšanās lietas apstākļos, savstarpējas sarunas (kad puses sniedz paskaidrojumus vai debašu laikā).”*
- *“Problēmas rada masu mediji, ne tiesneši.”*
- *“Ar neētisku rīcību neesmu tieši sastapies. Neuzskatu, ka atsevišķi individuāli pārkāpumi ir problēmas. Kopumā tiesās tiek ievēroti augsti ētikas standarti.”*
- *“Nereti tiesneši izmanto amatu, lai apmierinātu savas privātās intereses. Pietiekami nepilnveido profesionalitāti. Tiesneši baidās no kritikas un sabiedrības viedokļa.”*

Neatkarīgi no tā, kur tieši meklējama problēmas sakne, vairāki aptaujātie tiesu priekšsēdētāji ir pārliecināti, ka ētikas jautājumu tiesās nav iespējams skatīt, neaplūkojot arī tā ārējo, no pašiem tiesnešiem neatkarīgo dimensiju. Intervijās tika minēti trīs ārēji faktori, kas ietekmē sabiedrības vērtējumu par tiesām: mediji, procesā iesaistītās personas un tiesas darbinieki.

Mediji

Daļā tiesnešu valda aizvainojums par to, kādu tiesnešu tēlu veido masu mediji. Raksturīgākie pārmetumi medijiem ir šādi:

- Mediji liek sabiedrībai uzskatīt, ka korupcija un neētiska rīcība tiesās ir norma. No intervijām ar tiesu priekšsēdētājiem: *“Vācijā neizvirza kā primāro tiesas negodprātu. Latvijā tiesas negodprāts tiek izvirzīts kā primārais.” “Ir ļoti grūti pierādīt pretējo [ka tiesnesis nav negodīgs].” “Sāp mediju attieksme. Nevienu neuztrauc, ka tiesnesi apķengā.” “Divi aizturēti tiesneši nav visa sistēma.”*
- Mediji, sabiedriskās organizācijas un atsevišķi politiķi no tiesnešiem vēlas neiespējamo. No intervijām ar tiesu priekšsēdētājiem: *“Jūs gribētu, lai viņi strādātu sterilā vidē, ar gāzmasku? Varbūt kolonijā izmitināt?! [...] Un to sabiedrība nav izgudrojusi, tas ir sabiedrībai likts priekšā, un atsevišķi mediji to kultivē. Izvirza cilvēkam neizpildāmas prasības, bet pēc tam bāž ar pirkstu degunā, jo izrādās, ka visi nav ideāli! Tas vien, ka visi nav ideāli, nenozīmē, ka visi ir šmucīgi.”*
- Žurnālisti publiski nosoda tiesnešus, neizlasot spriedumus vai ar tiem iepazīstoties pavirši. No intervijām ar tiesu priekšsēdētājiem: *“Bieži mediji pat necenšas iedziļināties. Pat ja ir pieejams pilns spriedums, tad tas ir tik ļoti izrauts no konteksta, ka nevar saprast – kā gan bija iespējams to uztvert tādā veidā? Viņi bieži pat nepalūdz sprieduma norakstu. [...] Ja pareizi saprastu, bet nepiekrīstu – tas būtu OK.” “Mediji neiedziļinās smagās lietās, piemēram, 3 miljonu lietā.”*
- Mediji ir “asinskāri” – par katru pārkāpumu vēlas maksimālu sodu.

Interesanti, ka divās no intervijām izskanēja cits viedoklis – viss, ko mediji dara, tiesām “nāk par labu”, jo rosina tiesnešus domāt par savu uzvedību.

Procesā iesaistītās personas

Ētikas problēmu uztveri tiesās ietekmē arī personas, kas iesaistītas procesā, it sevišķi advokāti vai tā puse, kas ir zaudējusi. *“Diez vai atradīsies advokāts, kas zaudējis procesu, godīgi pateiks, ka ir slikti pastrādājis”* – tāds ir raksturīgs viedoklis intervijās ar tiesu priekšsēdētājiem. *“Tad advokāti skaidro saviem klientiem, ka tiesnesis nav kompetents, nezina procesu. Klients ir šausmās! [...] Mēs tomēr visi esam kopā, un arī no advokātu un prokuroru darbības ir atkarīgs respekts pret tiesu. [...] Procesā dalībnieki ļoti skatās uz advokātu – ja viņš ir pieklājīgs, tad arī procesa dalībnieks ir pieklājīgs. Bet ja atļaujas noraut sēdes...”*

Tiesas darbinieki

Viena no tiesas priekšsēdētājam pieļāva, ka sabiedrības negatīvo viedokli par tiesnešiem varētu būt ietekmējusi sliktā pieredze saskarsmē ar tiesu tehniskajiem darbiniekiem – piemēram, kancelejas personālu vai tiesnešu palīgiem.

Izplatītākie ētikas pārkāpumi tiesās

Neskatoties uz ārējiem faktoriem, kas ietekmē sabiedrības viedokli par ētiku tiesās, reti kurš respondents norādīja, ka nesaskata nekādas ētikas problēmas Latvijas tiesās. Anketu aizpildītājus lūdza norādīt, kuri Ētikas kodeksa kanoni, viņuprāt, Latvijas tiesās tiek nepietiekami ievēroti. Atbildes rāda, ka lielākā daļa Ētikas kodeksa kanonu tiek pildīta. Tomēr par 14 kodeksa normām respondentu vairākums norādīja, ka tās Latvijas tiesās netiek pietiekami ievērotas (2.3. informācija). Interesanti, ka visbiežāk minētais Ētikas kodeksa pārkāpums ir likuma neievērošana. Iespējams, šo viedokli ietekmējis tiesnešu disciplinārkolēģijas darbs, jo tās praksē aptuveni pusē gadījumu pamats disciplinārlietas ierosināšanai bijis saistīts ar tīšu likuma pārkāpumu. Papildus šim 14 normām liels anketas aizpildītāju skaits uzskata, ka problemātiska ir arī to kanonu izpilde, kas aizliedz *ex parte* sarunas, diskrimināciju, liek ziņot par citu tiesnešu pārkāpumiem un pieprasa tiesneša neatkarību no ģimenes, sociālām vai politiskām attiecībām.

3.3. informācija.

Ētikas kodeksa normas, kas netiek pietiekami ievērotas (sākot ar biežāk nosauktajām)

1. Tiesnesis ievēro un ciena likumu (19 respondenti).
2. Tiesnesis, izlemjot lietas, nedrīkst ietekmēties no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas. (19 respondenti)
3. Tiesnesim personīgi jāievēro augstas uzvedības normas. (19 respondenti)
4. Tiesnesim jāpiedalās augstu uzvedības normu piemērošanā un saglabāšanā. (17 respondenti)
5. Tiesnesis rīkojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei. (17 respondenti)
6. Tiesnesim jācenšas lietas izlemt savlaicīgi. (17 respondenti)
7. Tiesnesim jābūt iecietīgam, cieņas pilnam un laipnam pret procesa dalībniekiem. (17 respondenti)
8. Tiesnesis pilnveido savu profesionalitāti. (15 respondenti)
9. Tiesnesis, iztiesājot lietu, darbojas pacietīgi, nosvērti un nesteidzīgi, tomēr efektīvi un uzņēmīgi. (15 respondenti)
10. Tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem. (15 respondenti)
11. Tiesnesim ir jābūt vienmēr gatavam atrasties sabiedrības uzmanības centrā. (14 respondenti)

12. Tiesnesim jāpieņem tādi uzvedības ierobežojumi, kas parastam pilsonim var šķist apgrūtināši, turklāt tas jādara pēc brīvas gribas. (13 respondenti)
13. Tiesneša rīcībai jābūt likumīgai un godprātīgai. (13 respondenti)
14. Aizliegums neatbilstoši uzvesties attiecas arī uz personisko dzīvi. (12 respondenti)

Nemot vērā šos datus, kā arī anketas aizpildītāju komentārus, intervijās lūdzu tiesu priekšsēdētājus komentēt dažas no minētajām ētikas problēmām: “moralizēšanu”, nevienlīdzīgu attieksmi pret procesā iesaistītajām pusēm, nepieklājīgu uzvedību, pakļaušanos spiedienam un tiesneša uzvedības ierobežojumus.

“Moralizēšana”

“Dažreiz tiesneši [...] lasa morāli dusmīgā tonī” – tāda bija viena no atbildēm uz anketā uzdoto jautājumu par raksturīgākajām problēmām ētikas jomā. Pārrunājot šo jautājumu ar tiesu priekšsēdētājiem, izrādījās, ka viedokļi atšķiras. Viena no pozīcijām – tas nav ētikas pārkāpums, bet gan tiesas pienākums: *“Viens no tiesas uzdevumiem ir panākt, lai cilvēks nekad tā vairs nedarītu. [...] Es nemoralizēju, lai viņu pazemotu, es gribu, lai viņš vairs tā nedara!”* Tam pretējs viedoklis: *“Daži cilvēki uzskata, ka viņi var cilvēku pārmācīt. Taču prakse rāda, ka īss audzināšanas pasākums neko nedod. [...] Tiesnesim ir jābūt neitrālam, nedrīkst būt sava personiskā attieksme pret pusēm. Ja grib kādu audzināt, jāiet strādāt uz audzināšanas iestādi.”*

Norādīts arī, ka tiesnesi var izprovocēt advokāts vai lietas dalībnieks: *“Bet vai patīkami redzēt, ka advokāts atnāk, saņēmis naudu par savu darbu, bet nav sagatavojies sēdei? Niez mēle teikt – kā tev nav kauna? Daži neiztur un pasaka.”*

Lielākā daļa tiesu priekšsēdētāju, kuriem tika uzdots šis jautājums, tomēr uzskata moralizēšanu par nepieļaujamu, norādot, ka tā pakāpeniski no tiesām tiek izskausta: *“Pēdējos gados tiesa aizvien biežāk ievēro ētikas normas. Agrāk vecākie tiesneši gandrīz lekcijas lasīja.”* *“Pēdējos gados ļoti daudz runājam par šādām lietām – kā abstrahēties. Cenšamies sevi noturēt.”*

Nevienlīdzīga attieksme pret lietas dalībniekiem

Viens no biežākajiem pārmetumiem tiesām ir tiesnešu labvēlīgāka attieksme pret kādu no pusēm un sarunas ārpus sēdes bez otras puses klātbūtnes, piemēram, ar prokuroru. Arī šajā jautājumā intervētie tiesu priekšsēdētāji nav vienoti. Lai gan lielākā daļa uzskata, – šāda uzvedība nav pieļaujama, tomēr pastāv arī alternatīvs viedoklis, uzskatot, ka arī šajā situācijā būtu jāprezūmē tiesneša godprātīgums: *“Kā jūs zināt, par ko viņi runājās? Varbūt tiesnesis rūpējās, lai netiktu grauts prokuratūras prestižs – lai prokurors nerunā muļķības. [...] Jums šķiet, ka*

tur ir kaut kas nelabs. Bet vai varat garantēt, ka viņi ar prokuru nav kursabiedri? Ja tiesnesis satiek prokuru tramvajā, vai viņam galvu griezt prom?” Tam nepiekrīt citi priekšsēdētāji: “Ja prokurors ir tiesneša kursabiedrs, kāpēc tas jāafišē lietas dalībniekiem? Lai pagaida, kad process beidzas.” “Tiesa nevar ne ar vienu pusi vienatnē tikties. Jā, var būt izlīgums, bet tad ir pārtraukums, lai tad izrunā.”

Tiesu priekšsēdētāji norādīja arī, ka dažkārt labvēlīgāka attieksme un *ex parte* sarunas ir tikai šķietamība: *“Dažreiz tiesnešiem vajadzētu pamācīties mazāk runāt. ASV tiesnesis sēž un klusē. Latvijā likumdevējs prasa no tiesneša vairāk aktīvu rīcību. No tā var rasties iespaids, ka viņš ir otrai pusei labvēlīgāks.”* Turklāt šī šķietamība ir neizbēgama mazās tiesās, kurās viens otru labi pazīst, vai gadījumos, kad puses ir atšķirīgi sagatavojušās procesam: *“Redzot, ka viena puse ir sagatavojusies labāk, bet otra sliktāk, tiesa varētu gribēt uzdot vairāk jautājumu tam, kas sagatavojies sliktāk. Tiesa var izskatīties ieinteresēta, lai gan tikai cenšas noskaidrot to, kas vajadzīgs “motīviem”.*

Daži tiesu priekšsēdētāji norādīja, ka šķietamību par nevienlīdzīgu attieksmi “palīdz” veidot arī citi lietas dalībnieki: *“Dažbrīd prokurors ieiet pie tiesneša un prasa: “Kādu sodu man prasīt?” Tas ir nepieņemami.”*

Vērtējumi par to, cik bieži ir šādi gadījumi Latvijas tiesās, atšķiras. Viena tiesas priekšsēdētāja uzskata, ka viņas tiesā nevienlīdzīgas attieksmes nav, cita – ka nevienlīdzīga attieksme tiesās ir normāla parādība: *“[Iedomājieties, ka] tiesājamais nav samaksājis cietušajam ne grasi, nav darījis neko, bet nolīdzis pašu krutāko advokātu. Protams, ka pret viņu izturēšos sliktāk.”*

Nepieklājīga uzvedība

Visi tiesu priekšsēdētāji atzina rupjību tiesas zālē par nopietnu pārkāpumu, kas liecina par neprofessionalitāti. Taču esot jāsaprot, ka *“lietas dalībnieks var izprovocēt. Tiesnesim arī ir nervi.”* Bet *“no tā, ka tiesnesis atļaujas būt rupjš, veidojas sabiedrības attieksme pret tiesu.”*

Turklāt ne vienmēr, piemēram, tiesas sastāva locekļu savstarpējas sarunas debašu laikā būtu jāuztver kā rupjība: *“Dažbrīd tas ir veids, kā netieši pateikt lietas dalībniekam, ka viņš nerunā par lietu. Ir tādi cilvēki, kas tiesā stāsta par savu dzīvi. Tiesneši baidās viņus pārtraukt, jo vēlāk teiks, ka tiesnesis nav ļāvis pateikt ko svarīgu.”*

Pakļaušanās spiedienam

Viena no ētikas kodeksa normām, kura, pēc pašu tiesnešu vērtējuma, Latvijas tiesās visbiežāk netiek ievērota, skan šādi: *“Tiesnesis, izlemjot lietas, nedrīkst ietekmēties no atsevišķu cilvēku interesēm, sabiedrības protestiem vai bailēm no kritikas.”*

Arī daļa tiesu priekšsēdētāju norādīja uz problēmu, ka pēdējā laikā milzīgā sabiedrības spiediena pēc tiesnešiem esot samazinājusies iespēja lemt saskaņā ar savu taisnīguma apziņu: *“Šobrīd notiesāt ir drošāk.” “Kā jums liekas,”* jautāja viena no aptaujātajām tiesu priekšsēdētājām, *“kā dus sodus piespriedīs Poļikarpovai un Tāļerei? Likums saka – no 8 līdz 15 gadiem. Vai kāds šaubās, ka viņas to neatkārtos? Vai ka viņām ir vairāk nekā 60 gadu? Kā jums šķiet: vai tas ir pareizs sods? [..] Bet tiklīdz jūs runāsi par nepareizu sodu politiku, jums pateiks, ka sodam ir arī cits mērķis – prevencija. Tad jau tiesnešu vispār varētu nebūt, bet viņu vietā varētu izveidot datorprogrammu, kas pati noteiktu sodus. Bet tā nekur nav, jo visi saprot, ka tiesā vajadzīgs cilvēciskais arguments. Sodam jābūt taisnīgam. Šobrīd mēs aizejam līdz absurdam.”* Vairāki tiesu priekšsēdētāji norādīja arī uz skanda-lozo “Labazņikova lietu” kā tādu, kur spriedumu esot noteikuši mediji.

Turpretī citi tiesu priekšsēdētāji norāda, ka tiesnesim nevar būt tik daudz brīvības, cik viņš vēlētos: *“Tiesas darbību pietiekami stingri nosaka likumi, nevar vadīties tikai no iekšējās pārlicības. [..] Sodu vajag noteikt pēc vadlīnijām, lai ierobežotu patvaļu sodu noteikšanā. Ja likumdevējs nosaka nosacījumus, tos varam apspriest, taču, kamēr tie nav mainīti, tie ir jāievēro.”*

Tiesneša uzvedības ierobežojumi

Viens no pretrunīgākajiem jautājumiem tiesu ētikas jomā – cik lielā mērā tiesnesim būtu jāpakļaujas stingrākiem ierobežojumiem nekā ierindas pilsonim. Tiesu priekšsēdētāju viedokļi arī šajā jautājumā ir dažādi. Viens no uzskatiem: tiesnesis ir gluži tāds pats cilvēks kā jebkurš cits, un patlaban viņa pienākumi ir nesamērīgi. Šis nesamērīgums sevišķi sāpīgi atspoguļojas disciplinārlietās pret tiesnešiem, kad viņi tiek sodīti pat par tiesu darbinieku nenosūtītiem dokumentiem. Tam pretī ir cits viedoklis: *“Tiesneša darbā nav sīkumiņu. Tiesnesim ir dota maksimāla vara. [..] Parasts pilsonis nevar notiesāt uz mūžu.” “Ja esi pieteicies uz tādu amatu, tad tomēr ir jāievēro augstās prasības. [..] Jāpieņem tādi uzvedības noteikumi, kas ir augstāki nekā parastam pilsonim – tas ir skaidrs. Un tas jādara pašam pēc savas gribas. Tiesnesis ir tiesu varas sistēmā, un ierobežojumiem ir jābūt.”*

Ētikas problēmu risināšana tiesās

Tiesu priekšsēdētāju stāstītais rāda, ka pastāv vairāki veidi, kā tiesās risina ētikas problēmas. Šajā nodaļā aplūkošu trīs: reaģēšana uz sūdzībām, iekšējās diskusijas, kā arī disciplinārtbildība.

Sūdzības par ētikas pārkāpumiem

Gandrīz visi priekšsēdētāji norādīja, ka sūdzības par ētikas jautājumiem ir ļoti retas. Dažās tiesās tādu nav vispār, citās – ir apmēram reizi gadā. Lielākais kāda tiesas priekšsēdētāja norādītais sūdzību skaits par ētiku bija viena mēnesī. Arī

Tiesu administrācijā un Tieslietu ministrijā sūdzības par jautājumiem, kas formulēti kā ētikas pārkāpumi, parādoties reti.

Lielākā daļa sūdzību neesot nopietni ņemamas vērā, jo tās iesniedzot regulārie sūdzētāji, kurus pazīstot visās tiesās un kuru aktivitātes atkarīgas no “mēness fāzēm”. Sūdzības mēdzot būt kuriozas – piemēram, tiesnesis bijis bez kaklasaites ārpus tiesas zāles. Taču dažas sūdzības ir nopietnas: piemēram, tiesnesis izturējies rupji, neļāvis izteikties vai bijis labvēlīgāks vienai pusei, nav bijis korekts. Sūdzība nereti ir saistīta ar zaudējumu lietā, pārkāpumi tiek uzskaitīti deklarācijas formā.

Par saņemto sūdzību tiek informēts tiesnesis, kam jāraksta paskaidrojums. Tiesu administrācija mēdz arī veikt pārbaudes uz vietas, kā arī atsevišķos gadījumos rakstīt informatīvu vēstuli tiesas priekšsēdētājam, lai tiktu veiktas pārrunas. Ja sūdzības saņēmējs ir tiesas priekšsēdētājs, viņš izvērtē sūdzības pamatotību un atbild tās iesniedzējam. Sūdzības par ētikas jautājumiem izvērtēšana esot sarežģīta, jo neesot veida, kā pārlicināties, kam taisnība. *“Manu prāt, visām sēdēm ir jābūt ierakstītām,”* uzskata viens no tiesu priekšsēdētājiem. *“Tas neprasa miljonus. Šobrīd, kad ir sūdzība, es jautāju tiesnesim – viņš saka, ka [pārkāpuma] nebija, prasu sekretāram – saka: nebija. Tiesnesis saka: viņam (tiesātajam) nepatīk spriedums, un viņš grib man tā ieriebt. Tā arī var būt. [..] Kameras atrisinātu divus momentus: disciplinētu tiesnešus un ierakstītu sēdes gaitu, ja tiesas sekretārs kaut ko nav sapratis, pierakstījis.”*

Jā sūdzību saņem Tieslietu ministrija vai Tiesu administrācija, tiek vērtēts, vai ierosināt disciplinārlietu. *“Mums bija ieslodzītā sūdzība, ka tiesnesis viņu nosaucis par klaunu,”* stāsta TM pārstāve. *“Sēdes protokols sastāv no tiesneša aizrādījumiem par ieslodzītā uzvedību. Vienubrīd ieslodzītais teicis, ka tas ir cirks, tiesnesis nav izturējies un nosaucis viņu par klaunu. Neceļas roka rosināt lietu šādā situācijā.”* Ētikas pārkāpumi esot grūti formulējami – pat ja ētikas kodekss un lietas materiāli norāda uz pārkāpumu, nevar zināt, kā lems disciplinārlietu kolēģija.

Lielākā daļa no aptaujātajiem neuzskata, ka mazais sūdzību skaits būtu izskaidrojams ar procesa dalībnieku nezināšanu par šādu iespēju. Drīzāk – tas pierāda, ka ētikas problēmu tiesās patiešām nav daudz. Tiesu priekšsēdētāji norāda arī uz citiem cēloņiem, kādēļ sūdzību tik maz: *“Latvijai nav raksturīga sūdzēšanās.”* *“Cilvēkiem bail sūdzēties, bail, ka tas ietekmēs spriedumu. Bet pēc nedēļas, kad spriedums saņemts, rodas sajūta: ko es tur sūdzēšos? Tas attur.”*

Tiesu priekšsēdētāji ļoti dažādi vērtē sūdzības kā paņēmieni ētikas problēmu risināšanai tiesās:

- *“Nevienu pamatotu [sūdzību] trīs gadu laikā neesmu redzējusi [..] Atbildē nevar pateikt, ka lietas dalībniekam kaut kas nav kārtībā ar redzi. Vai ar galvu. Vai viņš vienkārši ir bezkaunīgs. [..] Uzskatu sūdzības par spiedienu uz tiesu.”*

- “Kāpēc būtu jāapvainojas par sūdzībām? Ja arī sūdzība ir nepamatota, tad kur citur lai cilvēks saņem atbildi? Sūdzības palīdz tiesu priekšsēdētājiem izvērtēt darbu. Arī tiesnešiem ir iemesls padomāt, vai vajag uzlabot uzvedību. Un kādēļ man būtu jābaidās, ja es zinu, ka neko sliktu nedarīju? Ir “profesionālie”, regulārie sūdzmaņi. Viņus visi tiesneši pazīst.”
- “[Uzskatu, ka] labāk, lai cilvēks pārsūdz likumā noteiktajā kārtībā, nevis sūdzas.”
- “Sūdzība parāda, kas notiek tiesā. Ja cilvēkam nodarīts pāri, kaut kas jādara.”

Iekšējās diskusijas tiesās un tiesu priekšsēdētāju loma

Vairāki tiesu priekšsēdētāji norādīja, ka priekšsēdētājam nav ne pilnvaras, ne pietiekamas informācijas, lai reaģētu uz pārkāpumiem tiesās. Nereti priekšsēdētāji nezina, ka attiecībā uz viņu tiesas tiesnešiem ir ierosinātas disciplinārlietas: “Dažreiz par tām var uzzināt tikai tad, kad atnāk lēmums.” Turklāt attiecībā uz ētikas lietām “daudz kas atkarīgs no katra subjektīvās attieksmes – kā kurš skatās.” Daži tiesu priekšsēdētāji tomēr uzskata, ka ētikas problēmas būtu jārisina tiesu iekšienē: “Ko nevar atrisināt tiesas iekšienē? [...] Izrunāt visu, jo katrs var kļūdīties.” Gandrīz visi tiesu priekšsēdētāji norādīja, ka tiesās notiek iknedēļas sēdes par aktuāliem jautājumiem. Dažās tiesās apspriež arī disciplinārkolēģijas lēmumus, saņemtās sūdzības. Vienā tiesā katrs tiesnesis var no rīta pie kafijas apspriest problēmas ar priekšsēdētāju.

Disciplināratbildība par ētikas normu pārkāpumiem

Gandrīz visi respondenti uzskata, ka ir atbalstāms, ja tiesnesi var sodīt disciplināri par rupju ētikas normu pārkāpumu (3.1. tabula). Disciplinārlietu kolēģijas publiski pieejamo materiālu analīze liecina, ka kopš 2003. gada 10 no 66 izskatītajām disciplinārlietām ierosināšanas pamats bijis ētikas normu pārkāpums vai necienīga rīcība. 7 no tām ierosinājusi Tieslietu ministrija, 3 – tiesu priekšsēdētāji. No šīm lietām divas tika izbeigtas, toties divos citos gadījumos tika pat ierosināts atcelt tiesnesi no amata. Lietas ierosinātas saistībā ar šādiem apstākļiem:

- sarkastiskas frāzes nolēmumos (lieta tikusi izbeigta);
- tiesnesis, zinādams, ka ceļu satiksmes negadījumā iesaistītā policijas darbinieka vietā asins analīzes nodevis cits darbinieks, neveica nekādas darbības, lai nepieļautu un novērstu likuma pārkāpumus (ierosināts atcelt no amata);
- konflikta pēc ar tiesas priekšsēdētāju atteikšanās pieņemt lietas izskatīšanai (rājiens);

- skatot civillietu par īres līguma izbeigšanu un izlikšanu no dzīvokļa, nosūtīja vēstuli lietas dalībniekam ar atgādinājumu un skaidrojumu, tādējādi rīkojoties neatbilstoši Civilprocesa likuma normām (rājiens);
- neierašanās darbā, norādot uz savu slimību, taču tajā laikā devās uz Horvātiju ekskursijā un saņēma valsts piešķirto slimības pabalstu (rājiens);
- prokurora ieaicināšana savā kabinetā (lietas izskatīšana, nepiemērojot disciplinārsodu);
- piedalīšanās lēmumu pieņemšanā sava dēla interesēs (ierosināts atcelt no amata).

Pašattīrīšanās

Tiesnešu pašattīrīšanās veicināšana ir jautājums, kas pēdējos gados vienmēr pavada skandālus tiesās. Tāpēc, intervējot tiesu priekšsēdētājus, izzināju viņu viedokli par šādiem jautājumiem: vai pašattīrīšanās ir līdzeklis pret korupciju, cik efektīvs ir disciplināratbildības mehānisms, vai koleģiālās attiecības nav šķērslis pašattīrīšanās procesiem?

Pašattīrīšanās kā līdzeklis pret korupciju

Gandrīz visi aptaujātie tiesu priekšsēdētāji ir vienprātis, ka ar pašu spēkiem izskaust korupciju viņiem neizdosies. *“Kā lai tiesas priekšsēdētājs atrod korupciju?”* retoriski jautā kāda priekšsēdētāja. Viņai piekrīt arī kolēģis: *“Kā pašattīrīties? Pēc kādām pazīmēm? Spriedumu nesaprotamība? Bet pēdējā laikā arī atcelti spriedumi ir labi motivēti.”*

“Piemēram, Poļikarpova,” teic kādas citas tiesas priekšsēdētāja, *“ilglaicīga tiesnese, disciplinārkolēģijas locekle, tiesnese ar lielu autoritāti. Cik zinu, citi viņas tiesas tiesneši un tiesas darbinieki viņu cienīja. Ko tur var pašattīrīties? Būtu labi, ja katram kopš dzimšanas iedegtos lampiņa – šis ir nākamais slepkava, šis – izvartotājs, šis dzērumā ar mašīnu notrieks bērņus. Katram var “aiziet širmis” ciet.”*

Daļa tiesu priekšsēdētāju gan piekrīt, ka kaut kāda nojausma par to, kas notiek, tiesnešiem ir: *“Runā advokāti, raksta prese par konkrētiem tiesnešiem. Piemēram, par Kaparšmitu. Likās jocīgi, kāpēc tas tiesnesis tiek visu laiku piesaukts. Bet tik pat labi tā var būt tikai nojausma.”* Taču, runājot par savu tiesu, raksturīgākā atbilde: *“Par saviem kolēģiem es nevaru neko teikt, un man nav pat aizdomu.”*

Daži no aptaujātajiem pieļāva, ka, iespējams, dažreiz nojautas, lai arī nav pierādījumu, motivē disciplinārkolēģiju attiecīgajam tiesnesim piespriest bargāku sodu par pārkāpumiem, kurus iespējams pierādīt.

Kopumā tiesu priekšsēdētāji diezgan skeptiski izturas pret īpašiem pretkorupcijas risinājumiem tiesās: *“Korupcija ir visas cilvēces nelaime. Ja aptaujas rāda,*

ka 60–70% cilvēku neuzskata korupciju par kaut ko sevišķu, tad par ko mēs runājam? Kā zināt, vai tiesās nav tāds pats procents? Jādomā par audzināšanu, vērtībām. Lai novērstu korupciju, ir jāaudzina sabiedrība, lai tas būtu nepieņemami.”

Disciplināratbildība kā pašattīršanās līdzeklis

Lielākā daļa respondentu, kas aizpildīja anketas, pilnībā vai daļēji piekrīt, ka pašreizējā tiesnešu disciplinārās sodīšanas sistēma par ētikas kodeksa pārkāpumiem ir optimāla un nodrošina, ka kodekss tiek ievērots (3.1. tabula). Arī visi intervētie tiesu priekšsēdētāji uzskata, ka pašreizējā tiesnešu disciplināratbildības kolēģija kopumā strādā labi. Tomēr atbildes gan anketās, gan intervijās norāda uz vairākiem aspektiem, kas tiesnešos rada bažas:

- Disciplinārkolēģija strādā ļoti noslēgti, ne vienmēr sadarbojas ar tiesu priekšsēdētājiem. Tiesu priekšsēdētājiem būtu jāzina, ka *“par viņu tiesu tiesnešiem ir lietas, jāpiedalās izskatīšanā. Sēdēm jābūt atklātākām un vairāk reklāmētām.”*
- Tiesnešiem esot bijis sarežģīti izvirzīt citus kandidātus disciplinārkolēģijai: *“[Tiesnešu konferencē] kolēģijas priekšsēdētājs paziņoja, ka gandrīz visi piekrituši arī turpmāk strādāt. Pavisam nomainīja 1–2 cilvēkus. Nebija diskusijas, nevarēja apspriest, izvirzīt. Vairāki kolēģi nebija apmierināti.”* Divi citi tiesu priekšsēdētāji šim novērojumam gan nepiekrīt, uzskatot, ka: *“Varēja izvirzīt savus kandidātus – tos, ko vēlas. Bija pietiekami daudz kandidātu.”* *“Bija iespējams izvirzīt disciplinārkolēģijas locekļus. Bet tiesneši ir ļoti neaktīva tauta.”*
- Disciplinārlietu kolēģijā patlaban izskata tādas lietas, ko pareizāk būtu izšķirt tiesās iekšienē: *“Disciplinārlieta ir ķeksītis, nevis risinājums. Liecina, ka tiesas priekšsēdētājs netiek galā.”* *“Disciplinārkolēģijai ir jābūt, bet disciplinārlieta ir absolūti pēdējais līdzeklis, pirms tam jādara viss, lai tā nenotiktu.”* Kāda tiesu priekšsēdētāja atzīmē, ka katram būtu jāapzinās, cik psiholoģiski smagi ir tikt kolēģu sodītam: *“Nenovēlu pat ienaidniekam tur stāvēt. Kas tā par traģēdiju – tiesnesim stāvēt citu tiesnešu priekšā un saņemt sodu! Turklāt tas nav tikai pazemojums, tam ir arī finansiālas sekas – gadu netiek saņemtas prēmijas, gadu nevar kāpt pa karjeras kāpnēm.”*
- Nav skaidri principi, saskaņā ar kuriem par dažiem nenozīmīgiem pārkāpumiem tiek piemēroti disciplinārsodi. Piemēram, kāds tiesnesis anketā šādi vērtēja tiesnešu disciplinārās sodīšanas sistēmu: *“[Tā ir] galīgi aplama, ja tiesnesi var sodīt ar rājienu par starplēmumu, kurā izskaidrotas civilprocesuālo darbību neizdarīšanas sekas, bet par tīšiem likuma pārkāpumiem izsaka piezīmi vai lietu izbeidz.”* Arī daži intervētie priekšsēdētāji norāda, ka: *“Mums iet uz kvantitāti. Disciplinārlietu ir tik daudz, ka drīz katram tiesnesim būs viena.”* *“Tiesneši jūtas apdraudēti. Pat ja godprātīgi izskatīsi lietu, nejuties drošs, ka lietu neierosinās.”* Vienlaikus pastāv arī pretējs uzskats, ka disciplinārlietu joprojām ir par maz.

- Disciplinārlietu kolēģijas lēmumi nav pārsūdzami: *“Visiem ir pārsūdzības iespējas. Kādēļ tad tiesneši tādi nabadziņi, ka viņiem nav?”*

Koleģiālās attiecības un paštīrīšanās

Tiesu priekšsēdētājiem jautāju, vai koleģiālās attiecības netraucē, piemēram, ierosināt disciplinārlietas vai tiesnesim sūdzēties par savu kolēģi. Saņemto atbilžu spektrs ir ļoti plašs:

- *“Tas ir atkarīgs no tiesas priekšsēdētāja personības.”*
- *“Es rosinātu disciplinārlietu arī tad, ja nebūtu sūdzības, taču redzētu, ka tiesnesis lietas ilgstoši nav skatījis, nav laikus ieradies tiesas zālē. Tad koleģiālās attiecības mani netraucētu.”*
- *“Nebaidītos rosināt, ja būtu pamats par kādu no tiesas tiesnešiem ko domāt.”*
- *“Koleģiālas attiecības var traucēt. Piemēram, Vācijā tiesas priekšsēdētājs ir tikai administrators. Tāpat jābūt garantijai, ka kārtīgi strādājot, netiks atbrīvots no amata, kurā šobrīd tiesas priekšsēdētājus uz 5 gadiem ievēl Saeima. Ja Saeima atbrīvo, tad var rasties situācija, ka kolēģi saka: “Fui, cik slikts; ko viņš tagad lien pie mums kafiju dzert?”*
- *“Ja kolēģim ir kāda ziņa par likuma pārkāpumu, viņam būtu jāreaģē.”*
- *“Nevar teikt, ka tajās tiesās, kur ir disciplinārlietas, ir problēmas, bet tajās – kur to nav – tādu nav. Darbojas “ģedovščinas” princips. “Virsnieki” neziņo par šādiem gadījumiem, jo zina, ka paši no augstākstāvošajiem dabūs pa ausīm par to, ka nav nokontrolējuši.”*
- *“Mēs esam lojāli viens pret otru – ceram, ka varbūt kaut kas uzlabosies.” “Neviens neiet un nestāsta. Katrs dara savu darbu. Var uzzināt, ja parādās sūdzība.”*

Viens no savdabīgiem paštīrīšanās rādītājiem ir disciplinārlietu skaits, kas “dzimst” tiesu sistēmā un ārpus tās. Statistika rāda, ka pēdējos četros gados 34 disciplinārlietas ierosinājusi Tieslietu ministrija, 22 – Augstākās tiesas priekšsēdētājs un tikai 10 – citu tiesu priekšsēdētāji. Aptaujātie tiesu priekšsēdētāji gan noliedz, ka šie cipari būtu zīmīgi. Augstākās tiesas lielāko aktivitāti izskaidro tas, ka tieši AT ir vislabāk redzams, kāds ir gala spriedums un vai process bijis aizdomīgs: *“Viņi redz pārsūdzētās lietas, redz, kad tur kaut kas nav kārtībā.”* Tieslietu ministrija, savukārt, saņemot vairāk sūdzību nekā pašas tiesas, jo *“sabiedrība netic, ka tiesu priekšsēdētāji būs objektīvi; liekas, ka visi ir vienā bariņā.”* Turklāt tika izteikta doma, ka Tieslietu ministrija rosinot lietas par visu, kas līdz viņiem nonāk. Atšķirīgo izpratni starp Tieslietu ministriju un tiesām par disciplinārsodu piemērošanu apstiprina arī disciplinārsodu piemērošanas statistika: deviņas disciplinārlietas, ko ierosinājusi Tieslietu ministrija, izbeigtas, lai gan pavisam četrus gadu laikā izbeigtas tikai 10 lietas. Septiņas lietas, ko ierosināja ministrija, izskatītas, nepiemērojot sodu – pavisam šāds iznākums bijis tikai astoņas reizes.

Tiesu priekšsēdētāju priekšlikumi ētikas problēmu risināšanai

Vairāki tiesu priekšsēdētāji piedāvāja arī savu skatījumu uz pareizāko pieeju ētikas jautājumu risināšanai. Apkopošu šos redzējumus, pierakstot arī alternatīvus viedokļus, ja kādi priekšsēdētāji tos izteikuši. Jāpiebilst gan, ka bija arī tiesu priekšsēdētāji, kas noliedza nopietnu ētikas problēmu esamību Latvijas tiesās vai uzskatīja, ka ētikas problēmas vispareizāk būtu risināt, uzticoties trīspakāpju tiesas sistēmai.

- **Informēt sabiedrību par iespējām sūdzēties par ētikas pārkāpumiem,** lai būtu iemesls biežākām diskusijām par ētiku tiesās. Šeit gan jāatgādina, ka daļai tiesu priekšsēdētāju ir skeptiska attieksme pret sūdzībām kā mehānismu, lai cīnītos pret ētikas problēmām.
- **Paplašināt un padziļināt iekšējās diskusijas par ētikas jautājumiem,** t. i., par tām runāt kolektīvā vai organizēt mācības par ētikas jautājumiem: *“Jo vairāk runājam, jo labāk saprotam.”* Aptaujātajiem tiesu priekšsēdētājiem domas dalās par to, vai būtu lietderīgi organizēt jaunus forumus, kur dažādu tiesu tiesneši varētu apmainīties ar uzskatiem. Viena no saņemtajām atbildēm: *“Mani neinteresē citas tiesas. Katram jā rūpējas par savu tiesu.”*
- **Palielināt konkurenci uz tiesnešu amatiem, pilnveidojot atlases kārtību, testu papildināt ar kāzusu ētikā.** Daļa no respondentiem uzskata, ka tieši šajos faktoros ir meklējams cēlonis, kādēļ tagad situācija ētikas jomā ir labāka nekā iepriekš. Tiesnešu atlasē izmanto psiholoģiskos testus, pievērš uzmanību pretendenta personības kvalitātēm, pārbauda savaldības spējas. Tomēr pastāv arī pretējais viedoklis, uzskata, ka tests *“ir pārāk orientēts uz domāšanu, absolūti nav orientēts uz darbu. [...] Tas, ka viņš ir izturējies testu un izgājis interviju, nenozīmē, ka viņš man vajadzīgs tiesā. [...] Svarīgi iepriekšējie darbi, nevainojama reputācija, darbaspējas, spēja nebūt vienaldzīgam, domāšana.”*
- **Ierakstīt tiesas sēdes.** Vairāki tiesneši norādīja, ka Latvijai būtu jāseko dažu citu valstu piemēram un jāieraksta tiesas sēdes. Ieraksts atrisinātu problēmu ar neprecīziem protokoliem un disciplinējot samazinātu ētikas problēmas.
- **Palielināt augstāko tiesu instanču kontroli pār pārsūdzētajiem spriedumiem:** *“Ja spriedums tiek pārsūdzēts, tad nākamajai instancei jāskatās, kas tur ir: juridiskā nekompetence, kļūda, vai tas varētu būt apzināti. Tāds nākamās instances pienākums būtu likumā jānosaka. Tā es saprotu pašattīrīšanos.”* Šo priekšlikumu par nereālu uzskata cita tiesas priekšsēdētāja: *“Kā var izvērtēt, vai pārkāpums apzināts vai ne?”,* piedāvājot savu alternatīvu – esot jāatgriežas pie agrākās kārtības, kad Augstākās tiesas tiesneši regulāri caurskatīja zemāko instanču spriedumus. Tad tiesneši justu pastāvīgu kontroli, būtu *“apziņa, ka var atcelt jebkuru spriedumu”.*
- **Piešķirt lielākas pilnvaras tiesu priekšsēdētājiem.** Lielākā daļa aptaujāto tiesu priekšsēdētāju ir vienisprātis, ka būtu pareizi tiesas priekšsēdētājus

informēt par disciplinārlietām pret viņu tiesu tiesnešiem; nedaudz mazāks konsenss ir attiecībā uz sūdzībām, ko par tiesnešiem saņem Tieslietu ministrija, Tiesu administrācija, Augstākā tiesa. Domas dalās par to, vai tiesu priekšsēdētājiem būtu piešķiramas plašākas iespējas ietekmēt tiesas darbu. Viens no viedokļiem: *“Vajag tiesu priekšsēdētājam piešķirt funkcijas izteikt rājienu, aizrādījumu. [Patlaban] traucē tas, ka tiesu priekšsēdētājiem ir tikai iespējas ierosināt disciplinārprocesu uz “sitienu”.* Tiesnesim būtu jādod iespēja laboties, un disciplinārlieta jāierosina tikai tad, ja ir sakrājušie vairāki rājieni. Ne visi tiesu priekšsēdētāji gan tam piekrīt: *“Mehānismu [jau tagad] ir pietiekami daudz, jāprot tos izmantot. Ja nelabojas ar pārrunām, tad nelabosies arī ar piezīmi.” “Tiesas priekšsēdētājam neviens neliedz izteikt pārmetumus par kļūdām, neviens neliedz iekārtot piezīmju grāmatiņu.”*

- **Ieviest vienotu ētikas kodeksu un tā pārraudzības mehānismu visām ar tiesu saistītajām profesijām,** jo tās visas ir savstarpēji saistītas un ietekmē cita citas tēlu. Piemēram, advokāti nereti izplata uzskatu, ka tiesneši ir nekompetenti, taču paši mēdz izmantot neētiskus paņēmienus.

¹ Iveta Kažoka – ieguvusi jurista kvalifikāciju Latvijas Universitātē, kur joprojām studē maģistratūrā. Autorei ir arī bakalaura grāds politikas zinātnē. Kopš 2005. gada strādā Sabiedriskās politikas centrā PROVIDUS. Iepriekš strādājusi Tieslietu ministrijā.

² Pētījuma ietvaros tika veiktas intervijas ar 4 apgabaltiesu priekšsēdētājiem un 6 rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētājiem, fokusējoties uz tām tiesām, no kurām netika saņemtas aizpildītas anketas.

³ Aizpildītās anketas tika saņemtas no 36 tiesnešiem un 6 citām tiesu sistēmai piesaistītām personām (advokātiem un prokuroriem).

4. KNAB attiecības ar sabiedrību no 2003. līdz 2006. gadam¹

Pēteris Timofejevs²

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja attiecības ar sabiedrību ir integrēta un nozīmīga pretkorupcijas politikas sastāvdaļa, un tā ir īpaši svarīga divu iemeslu pēc. Pirmkārt, ierēdņu publiskā komunikācija ar pilsoņiem par politikas mērķiem gandrīz jebkurā jomā ir svarīgs politikas veiksmes un efektivitātes priekšnoteikums. Balstoties uz attīstības valstu piemēriem, amerikāņu ekonomiste Džūdita Tendlere (*Judith Tandler*) ir aprakstījusi, kā birokrātu komunikācija ar pilsoņiem, konsultatīvas padomes un izglītojošas kampaņas veicina izpratni par valsts politikas mērķiem, palīdz daudz efektīvāk sasniegt gaidāmos rezultātus un veicina uzticību valsts iestādēm vispār.³ Otrkārt, politikas ieviešēju saikne ar sabiedrību ir īpaši svarīga pretkorupcijas jomā. Kā norāda bijušais Honkongas neatkarīgās pretkorupcijas komisijas (*Independent Commission against Corruption, ICAC*) vadītājs Bertrāns de Spevils (*Bertrand de Speville*), informējot par korupcijas apkarošanas rezultātiem, var lauzt visatļautības mentalitāti, bet, izglītojot par korupcijas sabiedrisko ļaunumu, ir iespējams aktīvi iesaistīt sabiedrību korumpantu atklāšanā, iegūt un noturēt tās atbalstu cīņā pret korupciju.⁴ Tādējādi izglītošana netieši veicina arī sabiedrības uzticību valsts institūcijām kopumā. Tomēr līdz šim nešķiet, ka KNAB veiktu šādu visaptverošu informēšanas politiku. Lietojot amerikāņu politologa Čārlza Lindblūma (*Charles Lindblom*) apzīmējumu, KNAB attiecības ar sabiedrību⁵ drīzāk varētu apzīmēt kā nepārtrauktu "izkulšanos" (*muddling through* – angļu val.).⁶

Šajā rakstā analizēšu KNAB attiecības ar sabiedrību no 2003. līdz 2006. gadam, norādīšu uz šīs politikas nepietiekamo rezultātu cēloņiem un izteikšu rekomendācijas. Pētījuma pamatā ir 2006. gada aprīļa sākumā veiktās kvalitatīvās intervijas ar desmit ekspertiem – KNAB amatpersonām, pretkorupcijas speciālistiem un KNAB Sabiedriskās konsultatīvās padomes darbā iesaistīto NVO pārstāvjiem.⁷

KNAB attiecības ar sabiedrību: politikas ieviešanas izvērtējums

KNAB attiecībās ar sabiedrību ietilpst četri komponenti – attiecības ar masu medijiem, sabiedrības izglītošana, saikne ar NVO, diplomātiskā korpusa informēšana.⁸ Tālāk rakstā īsi aplūkošu pirmo trīs komponentu līdzšinējo īstenošanu.

Attiecības ar masu medijiem

Kvantitatīvi raksturojot KNAB attiecības ar masu medijiem, var izmantot vismaz trīs indikatorus:

- masu medijiem nosūtīto preses reližu skaits,
- noorganizēto preses konferenču skaits,
- KNAB veiktā publikāciju skaits (sk. 4.1. tabulu).

No 2003. līdz 2005. gadam viens no šiem indikatoriem – izsūtīto preses reližu skaits – norāda uz KNAB attiecību ar medijiem pieaugošu intensitāti. 2003. gadā birojs nosūtīja tikai 53 preses relīzes, bet 2005. gadā to skaits bija pieaudzis līdz 104. 2006. gada pirmais pusgads gan uzrāda izsūtīto preses reližu skaita samazināšanos.

Pārējie indikatori sniedz pretrunīgus signālus. 2003. gadā bija 2522 publikācijas presē par KNAB, 2004. gadā – jau 4727, taču 2005. gads rādīja mazu kritumu (4024). 2005. gadā bija sešas preses konferences, – tikpat, cik 2003. gadā. 2006. gada pirmajā pusē notikusi tikai 1 preses konference.

Protams, attiecību intensitāte nav tas pats, kas attiecību kvalitāte. Pat ja skaitliskie indikatori neuzrāda ikgadēju pieaugumu, var apgalvot, ka sasniegtais rezultāts ir teicams. Intervējamie bieži teica, ka KNAB ir kļuvis par “atklātāko tiesībsargājošo institūciju Latvijā” (intervijas nr. 1, 3, 10). Augsta KNAB amatpersona (intervija nr.1), vispārīgi raksturojot sabiedriskās attiecības, uzteica mediju interesi un profesionalitāti, atspoguļojot ar korupciju saistītās lietas. Amatpersonas vērtējumā šīs attiecības bija gandrīz “perfektas”, tomēr tā atzina, ka problēmas sagādājot “zināmu mediju” tendenciozitāte. Pretkorupcijas cīņā iesaistīts NVO pārstāvis (intervija nr. 10) atklāti runāja par tā saukto “Ventspils mediju grupējumu”, kuri rakstot tendenciozus rakstus par KNAB vai pretkorupcijas ekspertu kopieni Latvijā. Viņaprāt, “Ventspils mediju grupējuma” žurnālistus un redaktorus vienojot koruptīva rakstura saites ar grupējuma īpašniekiem, kuras, lai arī esot grūti pierādāmas, tomēr atspoguļojoties konkrētā mediju grupējuma izdevumu viedokļu lapās un arī neobjektīvās ziņu reportāžās. Kā atzīmēja amatpersona (intervija nr. 1): “Ja man piezvana žurnālists N., es jau aptuveni zinu, kāds rīt būs raksts.” Lai arī šī potenciāli koruptīvā saikne tika pieminēta vairākās intervijās, tomēr to joprojām ir grūti pierādīt.

4.1. tabula.
KNAB attiecības ar masu medijiem⁹

Indikatori	Laika p0sms			
	2003	2004	2005	2006 (1. pusgads)
Izsūtīto preses reližu skaits	53	101	104	32
Noorganizēto preses konferenču skaits	6	2	6	1
KNAB vēltīto publikāciju skaits presē	2522	4727	4024	Nav datu

KNAB publicitāte medijos padara biroju pazīstamu arī plašākā sabiedrībā. To apliecina 2005. gada janvārī – tieši divus gadus pēc KNAB nodibināšanas – SKDS veiktā iedzīvotāju aptauja.¹⁰ Tomēr pētījuma uzrādītā aina ir arī visai pretrunīga: 41% respondentu atzīst, ka ir dzirdējuši par KNAB, bet neko tuvāk nezina. No vienas puses, šāds rezultāts ir iepriecinošs, jo norāda, ka iedzīvotāji ir informēti par KNAB eksistenci. Tomēr, no otras puses, tā pati aptauja norāda, ka tikai 15,4% respondentu zina, kādas ir KNAB funkcijas un pienākumi, tikai 12,7% zina, kādos gadījumos vērsties KNAB pēc palīdzības, un tikai 12,2% ir informēti par KNAB izmeklēšanu rezultātiem. Šādi aptaujas rezultāti neliecina par pilnīgi veiksmīgām sabiedriskajām attiecībām. Šobrīd šie sabiedriskās domas mērījumi ir diezgan novecojuši. Var pieļaut, ka situācija pēdējā laikā ir uzlabojusies, kad masu mediji plaši atspoguļojuši, piemēram, KNAB izmeklēšanu tā sauktajā Jūrmalgeitas lietā. Iedzīvotāju neinformētību vismaz daļēji var izskaidrot ar faktu, ka līdz šim nav veikta plaša un sistemātiska sabiedrības izglītošana par korupciju un KNAB lomu cīņā ar to.

Sabiedrības izglītošana

KNAB attiecības ar masu medijiem var piesardzīgi uzskatīt par veiksmīgām, bet plašas sabiedrības izglītošanas pasākumi līdz šim vērtējami pilnīgi pretēji. KNAB gan īsteno dažādus izglītojošus pasākumus valsts institūciju ierēdņiem un pašvaldību darbiniekiem. Pašvaldību darbinieki ir izraudzīti kā īpaši nozīmīga mērķauditorija, norādīja KNAB amatpersonas, jo tieši viņi nonāk interešu konfliktos visbiežāk (intervijas nr. 1, 3). Līdz raksta tapšanas laikam valsts un pašvaldības iestāžu izglītošana par korupcijas jautājumiem bija atkarīga no katras iestādes vajadzībām. Birojs tām piedāvā izvēli starp trim izglītības moduļiem, kuri aptver dažādas ar korupciju un interešu konfliktiem saistāmas tēmas.¹¹ Programma ir visaptveroša un strukturēta. Tomēr trūkst sistemātiskas izglītošanas programmas citām Latvijas iedzīvotāju grupām, ko vairāki pretkorupcijas speciālisti (īpaši – intervijā nr. 9) vērtēja kā sevišķi negatīvu situāciju. Viņuprāt, ik pa laikam īstenotas nelielas kampaņas vai fragmentāri sabiedrisko attiecību pasākumi nedos īpašu rezultātu, jo sabiedrības izglītošanas mērķis ir mainīt pastāvošo vērtību sistēmu, kurā ir tolerance pret korupciju.

KNAB publiskie pārskati liecina, ka birojs aizvien vairāk pievērš uzmanību dažādu bukletu izdošanai, līdzdalībai diskusijās un intervijās. Birojs veido televīzijas pārraides un īsfilmas par korupcijas tematiku. Tomēr KNAB nav sabiedrību izglītojošu pasākumu sistemātiskas programmas. Līdzšinējie centieni bijuši salīdzinoši nelieli, īslaicīgi, un tie kopumā neveido pārlicinātspējīgu ilgtermiņa kampaņu. Iespējams, izglītojošo pasākumu trūkst tāpēc, ka lielākā uzmanība pievērsta tieši sadarbībai ar masu medijiem. Kā izteicās augsta KNAB amatpersona: "Cilvēki visbiežāk iegūst informāciju par korupciju tieši caur masu medijiem." (intervija nr. 9) Šo apgalvojumu apstiprina arī jau iepriekš minētais SKDS pētījums, proti, 80,5% respondentu iegūst informāciju tieši tā – caur medijiem. Lai arī daži eksperti piesardzīgi pieļāva, ka KNAB sniegto informāciju masu medijiem par atsevišķām īpaši svarīgām izmeklēšanas lietām varot uztvert kā "sava veida izglītojošu darbu", tomēr vairākums atzina, ka sistemātiska un plānota pasākumu programma gandrīz vai neeksistē.

Pozitīvi jāatzīmē KNAB interneta mājaslapa, kurā pieejama ne tikai informācija par aktuālām norisēm, bet arī normatīvie dokumenti, skaidrojumi un atbildes uz iesūtītiem jautājumiem un politisko partiju ziedotāju datu bāze. Interneta lapa ir moderns e-pārvaldes rīks, ar kura palīdzību KNAB uztur saikni ar sabiedrību – tajā iespējams uzdot jautājumus un saņemt uz tiem atbildes, foruma sadaļā diskutēt par KNAB ierēdņu sagatavotām diskusiju tēmām un atrast biroja kontaktinformāciju.

Tomēr šī lapa ir tālu no pilnības, kā to norāda Klāvs Sedlenieks savā ironiskajā kritikā par tās dizainu un tās "lietotājdraudzīgumu". Viņš uzsver vairākas nopietnas problēmas: smagais juridiskais slengs, ne visai izvērsta informācija krievu un angļu valodā, nevajadzīgā slepenība par KNAB vadītāja un tā vietnieku personībām.

Kopumā K. Sedlenieks secina, ka lapa ir radīta tā sauktajiem aktīvajiem pilsoņiem, kuri "būs ar mieru pārvarēt dažādas grūtības (piemēram, iemācīties latviešu valodu vai klumburēt pa juridiskā slenga asumiem)". Tomēr viņš nobeidz savu analīzi ar visai pesimistisku vērtējumu: "Ņemot vērā korupcijas īpatnības un KNAB izglītojošās funkcijas, jāšaubās, vai mājaslapa veiksmīgi pildīs savas funkcijas. Forma, kādā informācija tiek pasniegta, turpina nesaprotamās (un tāpēc daudzu acīs – korumpētās) birokrātijas tradīcijas. Nīkrais KNAB ērglis, kas negaidīti uzbrūk un tikpat negaidīti dodas atpakaļ sev vien zināmā virzienā, ir šo tradīciju perfekts simbols. Tomēr, ja gribam cīnīties ar korupciju, būtu vērts pameklēt arī citus izteiksmes veidus."¹²

Jau 2006. gada 1. oktobrī KNAB ziņoja par jaunu sabiedrības izglītošanas iniciatīvu – piecām izglītojošām īsfilmiņām par korupciju, kuras izdotas kompakt-diskā.¹³ Līdz raksta tapšanas laikam autors īsfilmas nebija redzējis, tomēr vairāki eksperti jau agrāk pauda bažas par šādu līdzekļu potenciālo efektivitāti – proti, vai ir vērts ieguldīt ievērojamus līdzekļus īsfilmu sagatavošanā, ja nav pārlicības, ka tās nesīs paliekošu vērtību maiņu. Viena eksperte pat pauda klajas šaubas, vai ar "filmiņu palīdzību var mainīt sabiedrības vērtības, vērtību sistēmu, kas nostiprinājusies ilgu gadu laikā". (intervija nr. 9)

Saikne ar NVO

Lai nostiprinātu saikni ar sabiedrības organizēto daļu un iesaistītu to pretkorupcijas aktivitātēs, birojs ir izveidojis īpašu forumu – KNAB Sabiedrisko konsultatīvo padomi (turpmāk – padome). Tā aptuveni reizi mēnesī pulcina 15 dažādu NVO pārstāvjus un augstas KNAB amatpersonas. Galvenais padomes mērķis ir kalpot par saikni starp sabiedrību un KNAB, kā arī konsultēt biroju korupcijas novēršanas un izglītojošos jautājumos (korupcijas apkarošana apzināti nav iekļauta, jo šī joma bieži ir saistīta ar slepenu operatīvo informāciju). Pirmo reizi padome sanāca 2004. gada 20. maijā, kad par tās priekšsēdi tika izvēlēts Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS pārstāvis Valts Kalniņš.

Jau kopš pastāvēšanas sākuma padome ir diskutējusi par savu lomu, īpaši pievēršot uzmanību, lai tā nepārvērstos vienīgi par formālu sanāksšanu vai KNAB sabiedrisko attiecību instrumentu. Pirmās sēdes protokolā var lasīt par rūpēm, lai padome būtu aktīvs aktieris, kas aktualizētu svarīgas pretkorupcijas problēmas un kalpotu kā KNAB sabiedriskās pārraudzības instance.¹⁴ Vēlākie protokoli liecina, ka NVO līdzdalība samazinās un ka sākotnējais entuziasms pamazām noplok.¹⁵ Tomēr dažkārt padomei ir izdevies aktualizēt svarīgus pretkorupcijas jautājumus. Visbiežāk apspriests strīdīgais tiesu korupcijas jautājums, kā rezultātā tika sasaukta publiska apspriede un preses konference, kā arī izstrādātas rekomendācijas korupcijas novēršanai tiesās. Turpmākajās sanāksmēs padomes locekļi aktualizēja jautājumu par publiskajiem pasūtījumiem.

Versijas par padomes lomu un darba efektivitāti atšķiras gan padomē darbojošos, gan no tās neatkarīgu ekspertu vidū. Vieni uzskata, ka *status quo* ir pilnīgi pietiekams, bet citi domā, ka padome ir pārvērtusies par informatīvu forumu, kurā “elite izglīto eliti par pretkorupcijas jaunumiem”. Padomē ir pārstāvētas vai nu profesionālas asociācijas, vai arī “smadzeņu centri”, bet tikpat kā nav plašu masu organizāciju. Tādējādi KNAB nav izdevies iesaistīt un izglītēt plašu sabiedrības daļu, kura “nemaz nezina par padomes eksistenci”. Vēl cits – vispesimistiskākais – viedoklis ir tāds, ka Padome neveic pat informatīvo funkciju, jo ne visi NVO pārstāvji izglīto vai informē citus savu organizāciju biedrus par padomē notiekošo. Šķiet, ka oficiāli nospraustā padomes funkcija – kalpot par saikni starp KNAB un sabiedrību – netiek veiksmīgi pildīta. Tomēr atsevišķos gadījumos padomei ir izdevies pievērst politiķu un masu mediju uzmanību, kā arī paust tiem savas rūpes, piemēram, par tiesu korupcijas problēmu.¹⁶

Turklāt – kā apliecināja padomē aktīvs pretkorupcijas eksperts – padome ir vieta, kur KNAB amatpersonām ir iespēja satikt citu valsts institūciju vadītājus un paust tiem savas rūpes par korupcijas riskiem vai aktuālām problēmām to kompetencē esošajās iestādēs (intervija nr. 7). Šo apgalvojumu atbalsta arī tiešajā novērošanā redzētais par 2006. gada 6. aprīļa sēdi, kurā KNAB amatpersonas kopā ar Valsts kontroles un Iepirkumu uzraudzības biroja vadītājiem visai detalizēti iztirzāja korupcijas problēmas. KNAB amatpersonas ne tikai uzdeva dažādus jautājumus un vērtēja iestāžu darbību, bet arī izteica ieteikumus, lai uzlabotu procedūras. Diskusijā aktīvi piedalījās arī daži NVO pārstāvji. Kā vēlāk intervijās

noskaidrojās, padome jau iepriekš bija iztīrījusi korupcijas riskus publiskajos iepirkumos un identificējusi tos kā nopietnu un aktuālu problēmu.

Kopumā vērtējot padomes darbību, var secināt, ka tā diez vai kalpo par saikni starp KNAB un plašāku sabiedrību, drīzāk tā kalpo kā ierobežota saikne starp KNAB un nelielu pilsoniskās sabiedrības daļu. Tomēr tā ir veiksmīgs instruments, lai aktualizētu un ievadītu sabiedriskajā apritē nopietnas korupcijas problēmas. Tādējādi padome zināmā mērā leģitīmē KNAB iniciatīvas, jo par tām ir diskutēts un tās guvušas atbalstu pretkorupcijas cīņā iesaistītu NVO vai profesionālo asociāciju vidū. Tomēr kā negatīvs aspekts jāmin padomes locekļu atšķirīgie uzskati par to, kādai jābūt tās lomai un funkcijām, kuri arī traucē tai kalpot par efektīvu saikni starp KNAB un plašāku sabiedrību.

Politikas ieviešanas efekts uz korupcijas uztveri

Vērtējot KNAB attiecības ar sabiedrību kā pretkorupcijas stratēģijas atsevišķu elementu vai pat atsevišķu rīcībpolitiku, ir precīzi jāizraugās mēraukla. Šajā rakstā par rīcībpolitikas īstenošanas efektivitātes kritēriju izmantoju korupcijas uztveres rādītājus. Lai arī tie nereti kritizēti kā subjektīvi, tomēr pats sabiedrības informēšanas un izglītošanas mērķis ir ietekmēt sabiedrības apziņu un vērtējumus par korupciju. Tāpēc korupcijas uztveres rādītāji ir piemēroti, lai mērītu politikas veiksmi. Tā kā *Transparency International* aprēķinātais korupcijas uztveres indeksa (KUI) rādītājs Latvijā no 1998. līdz 2006. gadam ir kopumā audzis par 1,5 punktiem (attiecīgi – no 3,2 līdz 4,7 punktiem 10 punktu skalā), varētu domāt, ka pretkorupcijas politika kopumā un tajā skaitā KNAB attiecības ar sabiedrību ir darījušas savu – korupcijas uztvere aizvien uzlabojas.

Tomēr jāatceras, ka biroju izveidoja tikai 2003. gadā. Pirmajos trīs KNAB pastāvēšanas gados KUI nerādīja lielu uzlabojumu, ko varētu saistīt ar jaunizveidotu pretkorupcijas iestādi un tās aktīvu sadarbību ar sabiedrību. Tikai 2006. gadā ir redzams ievērojamāks “lēciens” līdz 4,7 punktiem salīdzinājumā ar 4,2 punktiem 2005. gadā. Iespējams, KUI rādītāja uzlabojuma šķietami novēlotā iestāšanās ir saistīta ar to, ka indeksu veido, balstoties uz vairākos iepriekšējos gados iegūtu datu pamata. Līdz ar to uzlabojumi pretkorupcijas cīņā var gūt atspoguļojumu korupcijas uztveres indeksā ar viena vai pat vairāku gadu aizkavēšanos. Tomēr nav nosakāms, cik lielā mērā KUI uzlabojuma cēlonis ir biroja aktīva sadarbība ar plašāku sabiedrību.

4.2. tabula.

Korupcijas uztveres indeksa dinamika (no 1998. līdz 2006. gadam)¹⁷

Gadi	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
KUI Latvijas rādītājs	3,2	3,4	3,4	3,4	3,7	3,8	4,0	4,2	4,7

Otrs svarīgs, bet pagaidām nenosakāms aspekts ir tas, cik noturīgs izrādīsies 2006. gada KUI rādītāja uzlabojums. Vai bez īpašas, uz plašāku sabiedrību vērstas izglītošanas programmas saglabāsies uzticība KNAB spējai apkarot un novērst korupciju Latvijā? Korupcijas jautājumos neizglītoti iedzīvotāji nav arī lieli palīgi biroja darbam. Saskaņā ar KNAB publisko pārskatu biroja izmeklēšanas nodalā 2005. gadā izskatīti tikai 46 fizisko personu iesniegumi par iespējamām koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem.¹⁸ Turklāt, kā norādīja KNAB amatpersonas, iedzīvotāju sūdzības bieži ir triviālas un nepavisam nav par korupciju. Kā māca jau pieminētais Honkongas veiksmes stāsts, korupciju var veiksmīgi kontrolēt tikai tad, ja vienlaikus ar apkarošanu plašāka sabiedrība tiek izglīkota par korupcijas ļaunumiem, arī tādējādi veicinot neiecietību pret korupciju.

Sabiedrības izglītošanas politiku noteicošie faktori

KNAB attiecību ar sabiedrību veiksmi nosaka vairāki faktori. Jau secināju, ka KNAB attiecības ar presi un masu medijiem ir samērā veiksmīgas. Savukārt KNAB saikne ar plašāku sabiedrību Sabiedriskās konsultatīvās padomes veidolā funkcionē mazāk veiksmīgi. Tomēr skaidrs, ka visvairāk jāpastiprina tieši sabiedrības izglītošana. Tādēļ padziļināti aplūkošu cēloņus, kāpēc sabiedrības izglītošanas komponents patlaban ir salīdzinoši vājāks. Analizējot intervijas, galvenos faktorus var iedalīt divās daļās – tā sauktajos “varēšanas” faktorus, kas aptver KNAB objektīvi pieejamos (pareizāk – trūkstošos) resursus, un “gribēšanas” faktorus, kas aptver KNAB darbinieku subjektīvos ierobežojumus, kuri kavē sabiedrības izglītošanas ieviešanu.

“Varēšanas” faktori

Kā galvenais KNAB darbību ierobežojošais faktors intervijās minēts gan finanšu, gan cilvēkresursu trūkums. Kaut arī gandrīz ikviens aptaujātais atzina, ka salīdzinājumā ar citām Latvijas publiskā sektora iestādēm KNAB piešķirtie finanšu resursi ir samērā lieli, tomēr tik un tā to apjoms ir nepietiekams, lai varētu veikt visas KNAB funkcijas pilnīgi un efektīvi. Tomēr daži eksperti norādīja, ka KNAB, un it īpaši tā vadība, varēja būt aktīvāka, publiski aizstāvēt nepieciešamību pēc lielāka budžeta un apelējot pie valdības deklarācijām, kurās korupcijas apkarošana vienmēr minēta kā viena no prioritātēm (intervijas nr. 9, 10).

Tieši nepietiekamie finanšu resursi arī ir pamatā nepietiekamajiem cilvēkresursiem – trūkst finansējuma, lai algotu papildu darbiniekus, kuri nodotos sabiedrības izglītošanai. Tomēr runa nav tikai par jaunu darbavietu radīšanu, jo, kā atzīmēja augsta KNAB amatpersona, darbs KNAB “uzliek zīmogu”, proti, darbam ir zems prestižs, bet augstas prasības un smaga slodze (intervija nr.1). Lai gan atalgojums viens pats necels korupcijas apkarošanu prestižu, tomēr tā paaugstināšana ir viens no veidiem, kā veicināt motivāciju strādāt KNAB.

“Gribēšanas” faktori

Neraugoties uz to, ka Latvijas pretkorupcijas politika ir veidota pēc tā sauktā Honkongas modeļa, daži KNAB darbinieki pauda skeptisku attieksmi par tā pilnīgas īstenošanas iespējām mūsu valstī (intervija nr.1). Lai gan sabiedrības izglītošana būtu vēlama, paši KNAB darbinieki to neuztver kā vienu no prioritātēm pastāvīgā resursu trūkuma dēļ. Šķiet, ka viens no šīs skepses izskaidrojumiem ir arī lielā nozīme, kas tiek piešķirta korupcijas apkarošanas rezultātiem. Sabiedrība vērtē biroja darbu pēc arestēto politiķu un augsta līmeņa ierēdņu skaita.¹⁹ Turpretī sabiedrības izglītošana netiek uzverta kā politika, kurai būs ātri un uzskatāmi rezultāti. Tādēļ birojs līdzekļus investē, visticamāk, tieši izmeklēšanas darbā, aizmirstot, ka korupcijas problēmas ilgtermiņa risinājums Latvijā ir vērtību maiņa pašā sabiedrībā.

Intervētie eksperti par šo vienaldzību attiecībā uz izglītošanu daļēji vainoja KNAB organizācijas kultūras iezīmes – tā tika apzīmēta kā “birokrātiska”, “policejiska”, “rutinēta” un “reaģējoša” (intervijas nr. 2, 10, 9). Visi šie apzīmējumi ir negatīvi un uzsver iniciatīvas trūkumu KNAB darbībā, atsaucoties arī uz faktu, ka liela daļa KNAB darbinieku ir iepriekš strādājuši citās likumsargāšanas iestādēs. Kā visai nozīmīgu trūkumu eksperti minēja biroja nevēlēšanos “runāt par ētiku”, tā vietā ieņemot “formālistisku pozīciju” un “vienmēr atsaucoties uz likuma normām” (intervijas nr. 4, 10). Kā izskaidrojumu eksperti minēja to, ka, runājot par publisko ētiku, KNAB neizbēgami nāktos norādīt uz dažādu politiķu neētisko rīcību, kas varētu izraisīt konfliktu. Tādēļ, baidoties no apvainojumiem “partejiskumā”, birojs izvairās no ētisku jautājumu iztirzāšanas.

Rekomendācijas – atpakaļ pie Honkongas modeļa!

Nav labākas rekomendācijas par ieteikumu paturēt prātā no Honkongas pārņemto pretkorupcijas modeli, uz kura pamata veidota Latvijas pretkorupcijas politika. Gan KNAB vadībai, gan politiķiem ir jāsaprot, ka korupciju būtiski samazināt var tikai tad, ja visi trīs politikas komponenti – korupcijas apkarošana, novēršana un sabiedrības izglītošana – saņems vienādu uzmanību. Īpaši jāuzsver, ka sabiedrības izglītošana nav eksotiska garšviela, ko pēc subjektīvas gaumes un vēlēšanās pievieno kā piedevu ēdienam (korupcijas apkarošanai un novēršanai). Izglītošanai ir jābūt visaptverošai, mērķtiecīgai un rūpīgi plānotai rīcībpolitikai – tā nedrīkst būt *quick fix* vai, citiem vārdiem sakot, īslaicīgu un lētu kampaņu virkne.

Tā kā nedrīkst pieļaut, lai sabiedrības izglītošanu uztvertu kā naudas izšķērdēšanu, pati sabiedrība ir jāiesaista šādas politikas plānošanā, un ir jāpadara efektīvāks piešķirto līdzekļu izlietojums. Tādēļ būtu vēlams izveidot KNAB vadītu publisku komisiju, kura atklāti un īsā laika posmā intensīvi plānotu visaptverošu sabiedrības izglītošanu. Komisijai jānosaka skaidrs mandāts. Tajā būtu vēlams iesaistīt pretkorupcijas izglītošanas speciālistus no ārvalstīm, Latvijas sabiedrības pārstāvjus, pedagoģijas un sabiedrisko attiecību speciālistus, kā arī Izglītības un

zinātnes ministriju, kas palīdzētu ieviest izglītošanu par korupcijas jautājumiem gan pamatskolās un vidusskolās, gan augstskolās. Lai nodrošinātu sabiedrības izglītošanas koordināciju un izmantotu jau pastāvošos kanālus informācijas izplatīšanai, būtu vēlama arī Valsts kancelejas līdzdalība. Lai padarītu efektīvākus izmantotos līdzekļus, varētu apsvērt iespēju daļu no rīcībpolitikas ieviešanas konkursa kārtībā deleģēt lielu sabiedrības uzticību ieguvušai NVO vai sabiedrisko attiecību firmai.

Ir jāpievērš uzmanība arī adekvāta finansējuma jautājumam. KNAB vadībai jābūt aktīvākai un uzstājīgākai, pieprasot finansējumu sabiedrības izglītošanai. Savukārt politiķiem jāsaprot, ka atbalsts pretkorupcijas politikai nozīmē ne tikai atbalstu vārdos, bet attiecīga finansējuma piešķiršanu. Vēl vairāk – politiķi varētu būt īpaši ieinteresēti, lai pretkorupcijas politika būtu veiksmīga, jo tā kopumā ir vērsta uz valsts leģitimitātes un sabiedrības uzticības vairošanu.

Lai novērstu pašu gribas trūkumu, KNAB būtu iekšēji jādiskutē par vajadzību mainīt savu personālpolitiku un iekšējo komunikāciju, lai dažādotu no tiesībsargājošajām iestādēm pārmantoto organizācijas kultūru un piesaistītu jaunus profesionāļus no nevalstiskā sektora, medijiem un privātā sektora. Būtu arī vēlams intensificēt KNAB sabiedrisko attiecību speciālistu pieredzes apmaiņas komandējumus uz tām valstīm, kurās pretkorupcijas iestādes veic izglītojošos pasākumus.

Interviju saraksts

1. intervija ar KNAB amatpersonu, 03.04.2006.
2. intervija ar NVO pārstāvi, 04.04.2006.
3. intervija ar KNAB amatpersonu, 04.04.2006.
4. intervija ar pretkorupcijas speciālistu, 04.04.2006.
5. intervija ar NVO pārstāvi, 05.04.2006.
6. intervija ar pretkorupcijas speciālistu, 06.04.2006.
7. intervija ar NVO pārstāvi, 07.04.2006.
8. intervija ar pretkorupcijas speciālistu, 07.04.2006.
9. intervija ar pretkorupcijas speciālistu, 10.04.2006.
10. intervija ar NVO pārstāvi, 10.04.2006.

¹ Redaktora piezīme. Raksts balstīts uz datiem, kas iegūti galvenokārt 2006. gada pirmajā pusē. Tāpēc šeit nav sistemātiski analizētas KNAB aktivitātes attiecībā ar sabiedrību 2006. gada otrajā pusē un 2007. gada sākumā. KNAB darbs šajā jomā turpinās, piemēram, 2007. gada februārī birojs uzsāka pretkorupcijas sociālās reklāmas kampaņu. Neraugoties uz to, ka raksts neaptver visjaunākās tendences, ir pamats domāt, ka tajā iekļautie novērojumi, secinājumi un ieteikumi joprojām nav zaudējuši aktualitāti.

² Pēteris Timofejevs ir ieguvis bakalaura grādu politikas zinātnē Latvijas Universitātē un maģistra grādu attīstības zinātnēs Upsalas Universitātē. Raksta pamatā ir viņa maģistra darbs, kurš ar izcilību tika aizstāvēts 2006. gada 29. maijā.

³ Tendler, J. *Good Government in the Tropics*. The Johns Hopkins University Press. 1997, 135.–165. lpp.

⁴ De Speville, B. *Hong Kong: Policy Initiatives against Corruption*. OECD. 1997, 23. lpp.

⁵ Attiecības ar sabiedrību šeit tiek saprastas kā pretkorupcijas politikas sastāvdaļa, kuras uzdevums ir informēt, izglītēt un iesaistīt sabiedrību cīņā pret korupciju un stiprināt sabiedrības uzticēšanos KNAB. Es nošķiru jēdzienu “sabiedriskās attiecības” (*public relations*), kurš visai bieži tiek šauri saistīts ar personas vai institūcijas tēla veidošanu masu medijos, un plašāku jēdzienu “attiecības ar sabiedrību” (*community relations*), kurās ietilpst arī personas vai institūcijas kontakti ar plašāku sabiedrību, nevalstiskajām organizācijām, izglītošanas pasākumi, utt.

⁶ Č. Lindblūms uzsvēra, ka valsts īstenotās politikas var iedalīt divos ideāltipos – viens ir ārkārtīgi rūpīgi un racionāli izplānota politika, kas veido savdabīgu teoriju par to, kas notiks, ja tiks lietoti attiecīgie instrumenti. Tai pretstatā ir politika, kura pieņemta, balstoties uz birokrātu un politiķu vērtībām, turklāt bieži vien cīnoties ar nepietiekamiem resursiem. Šādai politikai ir tipiska inkrementāla lēmumu pieņemšana un nereti arī būtiskas informācijas trūkums par šo lēmumu sekām, un to var raksturot kā nepārtrauktu “izkuļšanos” no grūtām situācijām. Tā rodas resursu (tajā skaitā arī laika) trūkumā, pastāvot konfliktam sabiedrībā par piemērotāko politikas risinājumu un nespējai objektīvi sarindot konfliktējošās vērtības pēc to prioritātes. //Lindblom, C. *The Science of “Muddling Through”*. Publicēts: *Public Administration Review*, vol. 19, no. 2, 1959, 79.–88. lpp.

⁷ Rakstā intervēto respondentu identitātes nav atklātas. Intervijas tika analizētas saskaņā ar tā saukto “grounded theory” stratēģiju (Strauss, A. and Corbin, J. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. SAGE Publications, 1998). Pētījumā tika izmantota arī tiešās novērošanas metode, piedaloties KNAB Sabiedriskās konsultatīvās padomes sēdē 2006. gada 6. aprīlī, kā arī tika analizēti dokumenti, tajā skaitā seši KNAB Sabiedriskās konsultatīvās padomes sanāksmju protokoli (nr. 1, 4, 8, 10, 15, 18).

⁸ Nenoliedzot pēdējā komponenta svarīgumu, tas tomēr šeit netiks apskatīts, jo pētījuma fokuss ir ierobežots ar Latvijas sabiedrību.

⁹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja publiskais pārskats, 2003. gads.

http://www.knab.gov.lv/uploads/pdf/publiskais_parskats_2003.pdf

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja publiskais pārskats, 2004. gads.

http://www.knab.gov.lv/uploads/pdf/publiskais_parskats_2004.pdf

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja publiskais pārskats, 2005. gads.

http://www.knab.gov.lv/uploads/pdf/Publiskais_parskats_2005.pdf

Informatīvais ziņojums “Par KNAB darbību no 2006. gada 1. janvāra līdz 30. jūnijam”.

http://www.knab.gov.lv/uploads/word/KNABzino_280706.doc Visi pēdējo reizi sk. 07.12.2006.

¹⁰ *Pieredze saskarsmē ar korupcijas problēmām: Latvijas iedzīvotāju aptauja*. SKDS, 2005.

http://www.knab.gov.lv/uploads/pdf/Iedzivotaju_pieredze_2005.pdf Pēdējo reizi sk. 28.11.2006.

¹¹ Sk. KNAB interneta lapas sadaļā *Sabiedrības izglītošana* <http://www.knab.gov.lv/responsibility/education/> Pēdējo reizi sk. 25.11.2006.

¹² Sedlenieks, K. *Ērglis lido skaisti, bet tālu: Pārdomas par KNAB mājaslapu*. 02.03.2004.

<http://www.politika.lv/index.php?id=4265> Pēdējo reizi sk. 07.05. 2006.

¹³ *KNAB sagatavojis piecas īsfilmas par korupciju*.

<http://www.delfi.lv/archive/article.php?id=15656861> Pēdējo reizi sk. 28.11.2006.

¹⁴ KNAB Sabiedriskās konsultatīvās padomes 1. sēdes protokols. Rīga, 2004. gada 20. maijs. Nepublicēts dokuments.

¹⁵ Lai gan sanāksmes tiek noturētas aptuveni reizi mēnesī, tomēr ne visu 15 NVO pārstāvji vienmēr piedalās tajās. Saskaņā ar V. Kalniņa novērojumiem, vismaz 8 NVO pārstāvji

piedalās regulāri, no kuriem aptuveni 5 līdz 6 piedalās aktīvās diskusijās vai uzdod jautājumus ziņotājiem.

¹⁶ *Tieslietu ministre atzinīgi vērtē KNAB Sabiedriskās konsultatīvās padomes ieteikumus tiesu varu nostiprināšanai un korupcijas risku mazināšanai.* LETA, 17.03.2005.

¹⁷ Dati par KUI laikā no 1998. līdz 2006. gadam ir iegūti no *Transparency International* interneta lapas http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/ Pēdējo reizi sk. 28.11.2006.

¹⁸ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja publiskais pārskats, 2005. g. http://www.knab.gov.lv/uploads/pdf/Publiskais_parskats_2005.pdf Pēdējo reizi sk. 07.12.2006.

¹⁹ Voika, I. *Vai KNAB attaisno cerības – darbības pirmie trīs gadi//Korupcijas °C. Pārskats par korupciju un pretkorupcijas politiku Latvijā.* 2005. gada otrais pusgads, 29. lpp. <http://www.politika.lv/index.php?f=273> Pēdējo reizi sk. 07.12.2006.

5. Pielikums. Kvantitatīvs pārskats par korupcijas apkarošanu

Šis pielikums sniedz sistemātisku ieskatu tendencēs, kas Latvijā redzamas korupcijas apkarošanā. Apkopotā informācija ietver datus par izvirzītajām apsūdzībām 2006. gadā, kā arī par notiesāto personu skaitu un sodiem (2004., 2005., 2006. gads). Diemžēl izvirzīto apsūdzību skaits nav salīdzināms ar agrākajiem gadiem, jo par 2006. gadu šī informācija pieejama tādā formā, kas nav salīdzināma ar iepriekšējo. Jāņem vērā, ka datiem par apsūdzībām 2006. gadā nav tiešas saistības ar datiem par notiesātajām personām 2006. gadā, jo personas, kam vienā gadā izvirzītas apsūdzības, nereti notiesā vēlākā gadā.

Šajā *Korupcijas* °C izlaidumā vairs npublicējam datus par reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā. Reģistrēti noziedzīgi nodarījumi nereti izrādās nepierādāmi, vai arī var apstiprināties, ka konkrētajā situācijā noziedzīga nodarījuma sastāva nemaz nav. Līdz šim publicējam pārskatu par noziedzīgajiem nodarījumiem jau ierosinātu krimināllietu ietvaros, uzskatot, ka līdz ar krimināllietas ierosināšanu, jau ir lielāka ticamība, ka noziedzīgs nodarījums tiešām noticis. Līdz ar Kriminālprocesa likuma stāšanos spēkā statistika uzrāda iesāktos kriminālprocesus, kas paši par sevi nekādā ziņā neliecina, ka noziedzīgi nodarījumi tiešām notikuši.

Saskaņā ar Informācijas centra datu bāzēs esošo informāciju uz 2007. gada 22. janvāri 41 kriminālprocesā par 62 noziedzīgiem nodarījumiem apsūdzība izvirzīta 54 personām. 5.1. tabulā redzams, kā šie noziedzīgie nodarījumi sadalīti pēc Krimināllikuma pantiem.¹

5.1. tabula.

Izvirzīto apsūdzību struktūra pēc Krimināllikuma pantiem 2006. gadā

KL panti	Izvirzīto apsūdzību skaits	Atsevišķo apsūdzību īpatsvars izvirzīto apsūdzību skaitā (%)
317. Dienesta pilnvaru pārsniegšana	3	4,8
318. Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana	12	19,4

319. Valsts amatpersonas bezdarbība	8	12,9
320. Kukuļņemšana	14	22,6
321. Kukuļa piesavināšanās	1	1,6
322. Starpniecība kukuļošanā	1	1,6
323. Kukuļdošana	16	25,8
325. Valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana	-	-
326. Neatļauta piedalīšanās mantiskos darījumos	-	-
326. ¹ Tirgošanās ar ietekmi	1	1,6
326. ² Prettiesiska labumu pieprasīšana un pieņemšana	-	-
327. Dienesta viltojums	3	4,8
328. Nepatiess dienesta ziņojums	1	1,6
329. Neizpaužamu ziņu izpaušana	2	3,2
330. Neizpaužamu ziņu izpaušana pēc amata atstāšanas	-	-
Kopā:	62	100

Avots: Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Pārskats "Noziedzīgie nodarījumi valsts institūciju dienestā 2006. gadā". Rīga, 2007.

5.2. tabula.

Personas, kas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un sodi (2004. gads)

KL un LKK panti	Kopējais skaits	Pamatsods – brīvības atņemšana				Citi pamatsodi		Atbrīvotas no soda	Medicīniska rakstura piespiedu līdzekļi
		Līdz 1 gadam	1-3 gadi (ieskaitot)	3-5 gadi (ieskaitot)	Nosacīti	Naudas sods	T. sk. naudas sods nosacīti		
317. Dienesta pilnvaru pārsniegšana (t. sk. 4 pēc LKK 162. ¹ p.)	9	0	0	0	4	2	0	3	0
318. Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (t. sk. 1 pēc LKK 162. p.)	15	0	0	0	9	6	0	0	0

319. Valsts amatpersonas bezdarbība (t. sk. 2 pēc LKK 163. p.)	9	0	0	0	7	2	0	0	0
320. Kukuļņemšana (t. sk. 4 pēc LKK 164. p.)	31	0	7	2	21	1	0	0	0
321. Kukuļa piesavināšanās	2	0	0	0	1	1	1	0	0
322. Starpniecība kukuļošanā	4	0	1	0	2	0	0	1	0
323. Kukuļdošana	12	0	0	0	9	1	0	2	1

Avots: Tiesu administrācija (sastādīts 22.03.2005.).

5.3. tabula.

Personas, kas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un sodi (2005. gads)

KL un LKK panti	Kopējais skaits	Pamatsods – brīvības atņemšana					Citi pamatsodi		Atbrīvotas no soda
		Līdz 1 gadam	1–3 gadi (ieskaitot)	3–5 gadi (ieskaitot)	5–10 gadi (ieskaitot)	Nosacīti	Naudas sods	T. sk. naudas sods nosacīti	
317. Dienesta pilnvaru pārsniegšana	10	1	2	0	0	4	3	0	0
318. Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (t. sk. 1 pēc LKK 162. p.)	6	0	1	0	0	2	1	0	2
319. Valsts amatpersonas bezdarbība	5	0	0	0	0	1	3	1	1
320. Kukuļņemšana (t. sk. 1 pēc LKK 164. p.)	26	0	2	2	1	21	0	0	0
321. Kukuļa piesavināšanās	4	1	1	0	0	2	0	0	0
322. Starpniecība kukuļošanā	5	0	0	0	0	5	0	0	0
323. Kukuļdošana	14	1	1	1	0	9	2	0	0
327. Dienesta viltojums	1	0	0	0	0	0	1	1	0

Avots: Tiesu informatīvā sistēma (statistikas dati – kā publicēti 14.02.2007.).

5.4. tabula.

Personas, kas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, un sodi (2006. gads)

KL un LKK panti	Kopējais skaits	Pamatsods – brīvības atņemšana					Citi pamatsodi			Atbrīvotas no soda
		Līdz 1 gadam	1-3 gadi (ieskaitot)	3-5 gadi (ieskaitot)	5-10 gadi (ieskaitot)	Nosacīti	Naudas sods	T. sk. naudas sods nosacīti	Piespiedu darbs	
317. Dienesta pilnvaru pārsniegšana	6	0	0	0	0	5	1	1	0	0
318. Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (t. sk. 5 pēc LKK 162. p.)	11	0	0	0	0	8	2	0	0	1
319. Valsts amatpersonas bezdarbība (t. sk. 2 pēc LKK 163. p.)	18	0	0	0	0	5	12	0	1	0
320. Kukuļņemšana	26	0	1	2	1	17	5	1	1	0
321. Kukuļa piesavināšanās	3	0	2	0	0	1	0	0	0	0
322. Starpniecība kukuļošanā	3	0	0	0	0	3	0	0	0	0
323. Kukuļdošana	20	2	0	0	0	16	2	0	0	0
325. Valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0
327. Dienesta viltojums	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0

Avots: Tiesu informatīvā sistēma (statistikas dati – kā publicēti 14.02.2007.).

5.5. tabula.

Notiesāto personu īpatsvars, kurām par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā

Gads	Notiesāto personu kopskaits	T. sk. sodīti ar reālu brīvības atņemšanu	
		Personu skaits	Procentuāli no kopskaits
2004	82	10	12,2 %
2005	71	14	19,7 %
2006	91	9	9,9 %

Izejas datu avoti: Tiesu administrācija, Tiesu informatīvā sistēma.

5.6. tabula.

Notiesāto personu īpatsvars, kurām par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā

Gads	Notiesāto personu kopskaits	T. sk. sodīti ar reālu brīvības atņemšanu	
		Personu skaits	Procentuāli no kopskaits
2004	15	0	0 %
2005	6	1	16,7 %
2006	11	0	0 %

Izejas datu avoti: Tiesu administrācija, Tiesu informatīvā sistēma.

5.7. tabula.

Notiesāto personu īpatsvars, kurām par kukuļņemšanu noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā

Gads	Notiesāto personu kopskaits	T. sk. sodīti ar reālu brīvības atņemšanu	
		Personu skaits	Procentuāli no kopskaits
2004	31	9	29 %
2005	26	5	19,2 %
2006	26	4	15,4 %

Izejas datu avoti: Tiesu administrācija, Tiesu informatīvā sistēma.

5.8. tabula. Notiesāto personu īpatsvars, kurām par kukuļdošanu noteikts reālas brīvības atņemšanas sods 2004., 2005. un 2006. gadā

Gads	Notiesāto personu kopskaits	T. sk. sodīti ar reālu brīvības atņemšanu	
		Personu skaits	Procentuāli no kopskaita
2004	12	0	0 %
2005	14	3	21 %
2006	20	2	10 %

Izejas datu avoti: Tiesu administrācija, Tiesu informatīvā sistēma.

¹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Pārskats "Noziedzīgie nodarījumi valsts institūciju dienestā 2006. gadā". Rīga, 2007. 18.–19. lpp.

Sagatavota iespiešanai SIA "Nordik". Reģ. apl. Nr. 2-0792. Adrese – Daugavgrīvas ielā 36–9, Rīgā, LV–1048, tālr. 7602672. Iespiesta un brošēta Jelgavas tipogrāfijā.